

AMINE BERKOUSSI DERAOU

**ANÀLISI DE L'IMPACTE DE LES VARIACIONS DEL SALARI MÍNIM
INTERPROFESSIONAL SOBRE L'ATUR, DEL 2019 A 2023**

TREBALL DE FI DE GRAU

**Àrea Temàtica:
ANÀLISI ECONÒMICA**

Grau de Finances i Comptabilitat

**FACULTAT D'ECONOMIA i EMPRESA
Universitat Rovira i Virgili**

Reus

Curs 2023 - 24

ÍNDEX

1. PRESENTACIÓ	6
2. INTRODUCCIÓ	7
3. MARC TEÒRIC	9
3.1. El Sistema de Benestar Social a Espanya	9
3.2. L'Estat del Benestar i l'atur	11
3.3. La Taxa d'Atur	15
3.4. Salari Mínim Interprofessional	16
APÈNDIX. Manual de Krugman i Wells 2016: Atur i Inflació	19
4. METODOLOGIA	21
4.1. Bases de Dades	21
4.2. Estudis de referència	22
4.2.1. Estudi Banc d'Espanya 2021	22
4.2.2. Estudi David Neumark i Peter Shirley	24
4.3. DISSENY	26
5. ANÀLISI I RESULTATS	28
5.1. Any 2019	28
5.2. L'any de la Covid19 i Any 2021	39
5.3. Any 2022 i 2023	48
6. DISCUSSIÓ I CONCLUSIONS	52
7. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES	54

ÍNDEX DE TAULES

Taula 1. Principals indicadors macroeconòmics per a Espanya entre els anys 2018 i 2019	28
Taula 2. Mercat de treball a l'Estat espanyol per als anys 2018 i 2019	29
Taula 3. Variació del mercat de treball espanyol entre 2018 i 2019	29
Taula 4. Indicadors del mercat de treball a Espanya per als anys 2018 i 2019	30
Taula 5. Percentatge de treballadors en funció dels seus guanys respecte al SMI	31
Taula 6. Variació dels guanys dels treballadors (%) segons el nº vegades que representa el SMI	31
Taula 7. Percentatge de treballadors en funció dels seus guanys respecte al SMI (segons sexe)	33
Taula 8. Base de cotització mitja segons secció d'activitat del CNAE l'any 2018	35
Taula 9. Comparació salaris mitjans seccions I i R del CNAE 2009	36
Taula 10. Principals indicadors macroeconòmics per a Espanya entre els anys 2019 i 2021	39
Taula 11 . Mercat de treball a l'Estat espanyol per als anys 2020 i 2021	40
Taula 12. Variació del mercat de treball espanyol entre 2019 i 2021	40
Taula 13. Treballadors (en %) funció dels seus guanys respecte al SMI del 2019 al 2021	41
Taula 14. Variació dels guanys treballadors segons el nº vegades que representa el SMI (19-21) ...	41
Taula 15. Variació del nombre total de treballadors entre 2019 i 2021	42
Taula 16. Percentatge de treballadors en funció dels seus guanys respecte al SMI (segons sexe)...	43
Taula 17. Comparació salaris mitjans secció I. del CNAE amb el SMI i mitjana del sector (19-20) ...	44
Taula 18. Comparació variacions salari mitjà secció I. CNAE (2020-2021)	45
Taula 19. Principals indicadors macroeconòmics per a Espanya entre els anys 2021 i 2023	48
Taula 20. Mercat de treball a l'Estat espanyol per als anys 2022 i 2023	49
Taula 21. Variació del mercat de treball espanyol entre 2021 i 2023	49
Taula 22. Comparació variacions salari mitjà secció I. CNAE (2022-2023)	50

ÍNDEX DE GRÀFICS

Gràfic 1. "Porcentaje del gasto del Estado y las AAPP en la Renta Nacional"	7
Gràfic 2. "Proporción de ocupados entre 20-64 años sobre la población activa total (porcentaje)" ...	12
Gràfic 3. "Total Nacional de Ocupados (en miles)"	13
Gràfic 4. "Taxa d'atur a Espanya del quart trimestre del 2006 al quart trimestre del 2023"	14
Gràfic 5. "Evolució de la variació percentual bianual del SMI"	18
Gràfic 6. Estructura salarial del total de treballadors entorn al SMI per als anys 2018 i 2019	30
Gràfic 7. Nombre total i evolució de cotitzadors a la Seguretat Social per als anys 2018 i 2019	31
Gràfic 8. Evolució salari mitjà de les seccions amb més afectació per a l'any 2019	36
Gràfic 9. Estructura salarial del total de treballadors entorn al SMI del 2019 al 2021	41
Gràfic 10. Evolució salari mitjà de la secció amb més afectació per als anys 2020 i 2021	45
Gràfic 11. Evolució salari mitjà de la secció amb més afectació per als anys 2022 i 2023	50

ÍNDEX D'IL·LUSTRACIONS

Fig 1. Portada del llibre de J.M. Keynes "Teoria general de l'ocupació, l'interès i el diner"	9
Fig 2. Portada secció econòmica del diari El Debate	13
Fig 3. Fórmula de determinació de la taxa d'atur	15
Fig 4. Evolució del SMI dels anys 2017 al 2024 a Espanya	17
Fig 5. Portada del manual de Krugman i Wells	19
Fig 6. Gràfic de l'efecte d'un salari mínim sobre el mercat de treball	20
Fig 7. Portada estudi del Banc d'Espanya sobre el SMI	22
Fig 8. Portada llibre <i>What Does the Minimum Wage Do</i> , per D.Belman i J.Wolfson	23
Fig 9. Portada article del títol de l'estudi de D.Neumark i P.Shirley	24
Fig 10. Elasticitat entre els treballadors afectats, amb salari entorn al SMI, i l'augment del salari mínim segons diferents estudis	25

RESUM I PARAULES CLAU

Aquest treball es centra en mesurar els efectes que han tingut les variacions en el salari mínim interprofessional (SMI) decretades entre els anys 2019 i 2023, sobre l'atur. Amb l'objectiu de determinar-ne les conseqüències de manera més acurada, es diferencia la població treballadora per gènere i sector d'activitat. Concretament, s'analitza l'impacte en la demanda de treball en un sector molt afectat en relació als canvis salarials derivats de la variació del SMI. Tot això mitjançant una metodologia que adapta altres provinents d'estudis de referència. L'anàlisi es separa en tres períodes de temps (2019, 2020-21 i 2022-23). Per a cada període s'analitza la situació econòmica i la del mercat de treball. Després es procedeix amb l'anàlisi de la incidència en la implementació del SMI sobre l'atur, agafant la proporció de la població més sensible a la implementació de la mesura. Es desglossa per gènere i sector d'activitat per finalment analitzar l'impacte de la variació salarial arran del nou SMI sobre la caiguda de l'ocupació (augment de l'atur).

Paraules clau: Salari mínim interprofessional (SMI), Estat del benestar, Atur i Ocupació

RESUMEN Y PALABRAS CLAVE

Este trabajo se centra en medir los efectos que han tenido las variaciones en el salario mínimo interprofesional (SMI) decretadas entre los años 2019 y 2023 sobre el paro. Con el objetivo de determinar sus consecuencias de forma más precisa, se diferencia a la población trabajadora por género y sector de actividad. Concretamente, se analiza el impacto en la demanda de trabajo en un sector muy afectado en relación con los cambios salariales derivados de la variación del SMI. Todo esto mediante una metodología que adapta otros provenientes de estudios de referencia. El análisis se separa en tres períodos de tiempo (2019, 2020-21 y 2022-23). Para cada período se analiza la situación económica y la del mercado de trabajo. Después se procede con el análisis de la incidencia en la implementación del SMI sobre el paro, tomando la proporción de la población más sensible a la implementación de la medida. Se desglosa por género y sector de actividad para finalmente analizar el impacto de la variación salarial a raíz del nuevo SMI sobre la caída del empleo (aumento del paro).

Palabras clave: Salario mínimo interprofesional (SMI), Estado del bienestar, Paro y Empleo

SUMMARY & KEYWORDS

This work focuses on measuring the effects that the variations in the interprofessional minimum wage decreed between the years 2019 and 2023 have had on unemployment. With the aim of determining the consequences more accurately, the working population is differentiated by gender and sector of activity. Specifically, the impact on labor demand in a heavily affected sector is analyzed in relation to salary changes resulting from the change in the interprofessional minimum wage. All this through a methodology that adapts other reference studies. The analysis is separated into three time periods (2019, 2020-21 and 2022-23). The economic and labor market situation is analyzed for each period. Then we proceed with the analysis of the incidence of the implementation of the interprofessional minimum wage on unemployment, taking the proportion of the population most sensitive to the implementation of the measure. It is broken down by gender and sector of activity to finally analyze the impact of the wage variation following the new interprofessional minimum wage on the fall in employment (increase in unemployment).

Keywords: Interprofessional minimum wage, Welfare State, Unemployment and Employment

1. PRESENTACIÓ

Com a estudiant del grau en Finances i Comptabilitat, tot i no representar una part significativa del pla d'estudis del grau, em vaig decantar per l'anàlisi econòmic com a àmbit en el que realitzaria el meu treball de fi de grau (TFG).

La motivació principal en l'elecció de l'àmbit es troba principalment en els meus gustos personals en quan a les matèries cursades durant aquests anys de carrera i encara que sóc un apassionat de les finances, sempre ha existit en mi un fort interès cap a l'economia a escala macro donat que explica la realitat econòmica que ens envolta durant el nostre dia a dia. Assumixo el repte d'endinsar-me entre les diferents variables econòmiques per a poder donar resposta a l'objectiu de l'anàlisi en que es fonamentarà aquest treball.

Dins de l'àmbit escollit, em vaig decidir pels sistemes de benestar social per sobre de l'anàlisi sectorial.

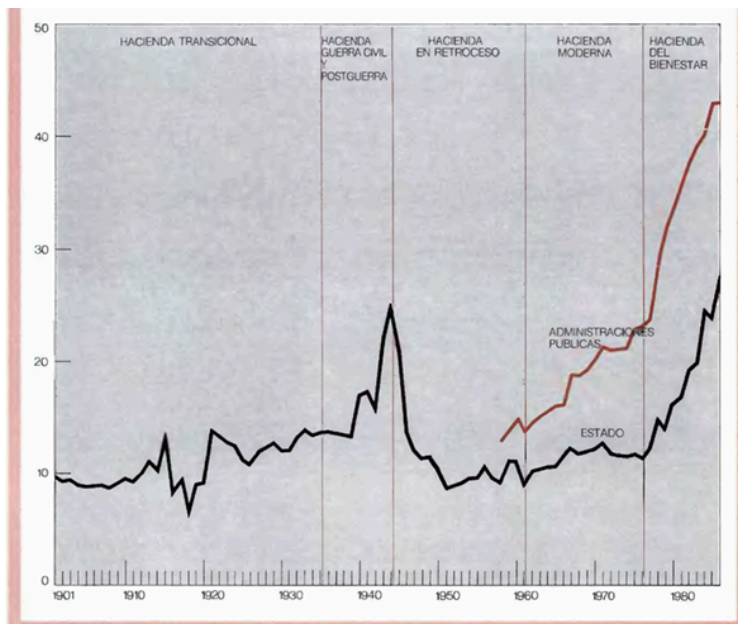
El sistema de benestar social a Espanya engloba el sistema sanitari, el sistema de pensions, l'educació, la prestació de l'atur... Entre tots els pilars que el formen el que personalment buscava era analitzar l'impacte d'alguna política d'una de les branques que el componen. Aquesta havia de permetre poder estudiar les conseqüències sobre alguna variable macroeconòmica entorn al tema escollit, aplicant els continguts teòrics i pràctics tractats durant tot el transcurs del grau.

La meva elecció de tema va ser: "*Anàlisi de l'impacte de les variacions del salari mínim interprofessional sobre l'atur, del 2019 a 2023*". Aquest m'ha semblat un tema molt interessant, d'actualitat, i sobretot que em permetrà aplicar l'anàlisi a una política econòmica i social vinculada a la realitat de l'actual panorama ocupacional i d'atur. Això s'aconseguirà mitjançant els conceptes adquirits en el grau, principalment d'assignatures com la macroeconomia, la microeconomia, estadística descriptiva, o els principis d'economia aplicada.

2. INTRODUCCIÓ

L'Estat del benestar a Espanya té el seu origen entre els anys 1870 i 1900 amb les corrents del reformisme social amb la creació d'organismes com l'Institut de Reformes Socials, IRS (1903) o l'Institut Nacional de Previsió (1908). Van impulsar lleis com la inspecció de treball, el dret a les vacances, la jornada laboral màxima de 8 hores o l'assegurança obrera obligatòria, entre altres.

Aquest corrent reformista de caràcter social va ser el referent per a obrir a l'Estat una nova via per i tenir un paper fonamental en la presa de decisions en relació a aspectes econòmics i socials que serien les bases del que més endavant es coneixeria com a Estat del Benestar.

Les xifres corresponents a la despesa de l'Estat en relació a la renda nacional mostra l'augment caracteritzat per una reestructuració on s'hi va introduir en gran mesura les despeses amb objectius socials, més enllà de les despeses en proveir els béns públics purs com són els de defensa i justícia.

Gràfic 1. "Porcentaje del gasto del Estado y las AAPP en la Renta Nacional"

FONT: funcas.es 037art05.pdf (funcas.es)

"Des del 1958 estan disponibles els comptes consolidats de les administracions públiques.

A partir de llavors va ser imprescindible examinar-les degut a que els pressupostos de l'Estat van deixar de ser representatius respecte a la totalitat de la despesa pública a causa de l'aparició de la seguretat social i les entitats locals. Entre 1958 i el 1986 va canviar la mida i estructura de la despesa de les administracions públiques, desenvolupant-se així l'Estat del benestar a Espanya"

- Intervención General de la Administración del Estado (1987) y F. Comín (1988)

L'atur i els seus subsidis corresponents i el salari mínim interprofessional (SMI), prenen importància arran del creixement de l'intervenció estatal amb l'objectiu de garantir els béns i serveis bàsics a la seva població.

El 25 de maig del 1931 es va aprovar a Espanya el Decret que donava pas al *servei de foment i règim de previsió contra l'atur involuntari de feina*. Aquest va suposar la creació del primer subsidi o assegurança contra l'atur al país. (Pons, J. 2014)

El primer salari mínim interprofessional a Espanya es va decretar l'any 1963. Es va establir en 1.800 pessetes mensuals, l'equivalent a 10'80€ en l'actualitat.

Si ens hi fixem haurem pogut observar la correlació entre el primer subsidi d'atur i SMI a Espanya als anys 60, i com hem esmentat anteriorment, va ser a partir d'aquesta dècada quan la despesa pública va augmentar significativament cap a despeses socials corresponents majoritàriament als pilars que componen l'Estat del benestar; el sistema sanitari, el sistema de pensions, l'educació i el subsidi d'atur.

La idea principal del tema d'aquest treball de fi de grau es centra en mesurar els efectes que han tingut les variacions en el salari mínim interprofessional que s'han decretat des de l'any 2019 fins l'actualitat, o més específicament fins a les últimes dades disponibles (2023). Els efectes als quals es fa menció són els que afecten principalment a l'ocupació, estudiant les fluctuacions sobre aquesta variable i els seus impactes per tal d'extreure conclusions sobre que ha suposat la implementació d'aquesta mesura a Espanya els últims anys.

Els **Objectius**. Donada la naturalesa pròpia del fenomen objecte d'estudi, és important:

- Analitzar l'impacte i les conseqüències en les variacions del SMI sobre l'atur, classificant la població treballadora segons diferents variables (per sexe i tipus de sector en el que treballen).
- A més a més i d'igual manera, analitzar l'impacte en la demanda de treball en un sector molt afectat en relació als canvis salarials derivats de la variació del SMI.

3. MARC TEÒRIC

Seguidament el marc teòric ens permetrà situar i emmarcar els elements que ens trobarem en la relació entre les variables d'atur i ocupació, i les del SMI. Ens servirà per a proporcionar els fonaments conceptuals més rellevants sobre el tema que volem analitzar.

El marc teòric és imprescindible per determinar posteriorment la metodologia que es durà a terme a l'anàlisi que es vol efectuar perquè presenta els principals conceptes existents i relacionats amb el tema del treball i l'anàlisi que es pretén realitzar.

En primer lloc desenvoluparem la contextualització del tema del treball, desglossant des de l'origen que dona lloc a l'Estat del benestar fins al fenomen de l'atur i del salari mínim interprofessional.

3.1. El Sistema de Benestar Social a Espanya

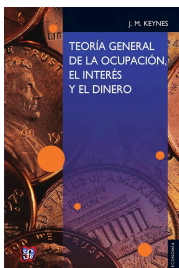
A la introducció del treball, hem situat els orígens de l'Estat del benestar a Espanya entorn al reformisme social dels anys 1870 a 1900. Entre els anys 1900 a 1945 s'havia començat a gestar al país, amb el naixement de mesures com les assegurances d'accidents, vellesa, l'assegurança d'atur i la de malaltia. L'etapa de la guerra civil i la postguerra van impossibilitar el desenvolupament. (Pons, J. 2014)

L'Estat del Benestar a Espanya (1978-Actualitat), recollit en la Constitució del 78 (articles 27,41 i 50), està compost per tres pilars fonamentals: la sanitat, l'educació i les pensions.

El concepte general és fàcilment relacionable amb la definició de J.M. Keynes:

“L'Estat ha d'intervenir activament en l'economia i la societat, amb el propòsit de contemplar el funcionament del mercat, garantint un mínim de benestar bàsic a tota la societat”

- Teoria general de l'ocupació, l'interès i el diner (1936)

L'assegurança de l'atur doncs esdevé un pilar fonamental també de l'Estat del benestar, ja que és un dels principals factors que incideixen en la seva creació com s'analitza en la Teoria econòmica de Keynes de 1936.

Fig 1. Portada del llibre de J.M. Keynes “Teoria general de l'ocupació, l'interès i el diner”
[Teoría general de la ocupación, el interés y el dinero - Librería Jepi](#)

- A grans trets, en relació a l'esmentat aquesta teoria remarca que:

El procés de transformació social del primer quart del segle XX va assenyalar aquell conjunt de factors que incideixen en la creació de l'Estat del benestar. En un context global que anava lligat al capitalisme amb el considerable augment dels processos de producció i del grau de consum de la població, el Crack del 29 va destacar la importància dels fenòmens de l'atur, la deflació i de l'existència de sectors de la societat en risc de vulnerabilitat. Aspectes que van contribuir a dissenyar i formular les noves característiques econòmiques i socials que havia d'abarcabar l'Estat del benestar. (Pons, J. 2014)

A la introducció del treball esmentàvem que les polítiques relacionades amb l'Estat del benestar poden ser valorades des de diferents perspectives i opinions polítiques de dispar naturalesa i aquest fet fa que s'hi presentin diferents perspectives en quan a si convé adaptar una política econòmica i social d'aquest tipus.

Com a visió general entorn al concepte i a aquesta afirmació anterior, destacar que l'Estat reuneix equitat social i proporciona les eines per al desenvolupament econòmic. Això unifica opinions de corrents de diferent naturalesa, com la de conservadors, liberals i socialistes, i fa que recolzin la importància i acceptació de proveir els pilars que constitueixen l'Estat del benestar. (Isuani E.A., 1989)

Els models d'Estat del benestar segons Esping-Andersen a "*The three worlds of welfare capitalism*" (1990) es classifiquen segons la tipologia cultural de la societat en la que s'implementa, és a dir podem trobar una societat basada en:

- Model Liberal: Enfoc principal en el lliure mercat i en una menor intervenció estatal.
- Model Conservador-Corporativista: Enfoc principal entre l'Estat i el conjunt d'ocupadors i treballadors per garantir el benestar social.
- Model Socialdemòcrata: Caracteritzat per un major grau d'intervenció de l'Estat per garantir els serveis socials i contribuir a redistribuir la riquesa.

Cadascuna presenta diferències i similituds amb les altres. En l'actualitat ens trobem amb nombrosos països que presenten un Estat del benestar que recull diversos elements de cada model formant i implementant un model híbrid.

3.2. L'Estat del Benestar i l'atur

Els orígens de la importància de l'assegurança de l'atur provenen, en primer lloc, de la segona revolució industrial on va començar a normalitzar-se la feina assalariada. En segon lloc, la seva importància prové del gran impacte sobre la població a conseqüència del Crack del 29. L'atur va començar a suposar un problema de tendència creixent.

Des de la perspectiva internacional, podem trobar exemples com el cas anglès on les obres públiques que s'utilitzaven per fer front a l'atur estacional, degut a finalització de la temporada de collites a l'agricultura, també es van utilitzar per afrontar les fluctuacions en la demanda de treball en aquestes temporades d'atur estacional.

- *"Plena ocupació en una societat lliure"* (William Beveridge, 1989) & (Alber, 1987)

Una altra iniciativa emprada va ser el *Sistema de Gant* (Bèlgica, 1900) que constava de la creació de Fons d'atur municipals. Aquesta iniciativa va influir a altres països de l'entorn que van iniciar polítiques semblants.

A Espanya el primer subsidi per d'atur es va posar en marxa anys després d'aquestes iniciatives d'altres països d'Europa. Com hem esmentat amb anterioritat: "el 25 de maig del 1931 es va aprovar a Espanya el Decret que donava pas al *servei de foment i règim de previsió contra l'atur involuntari de feina*."

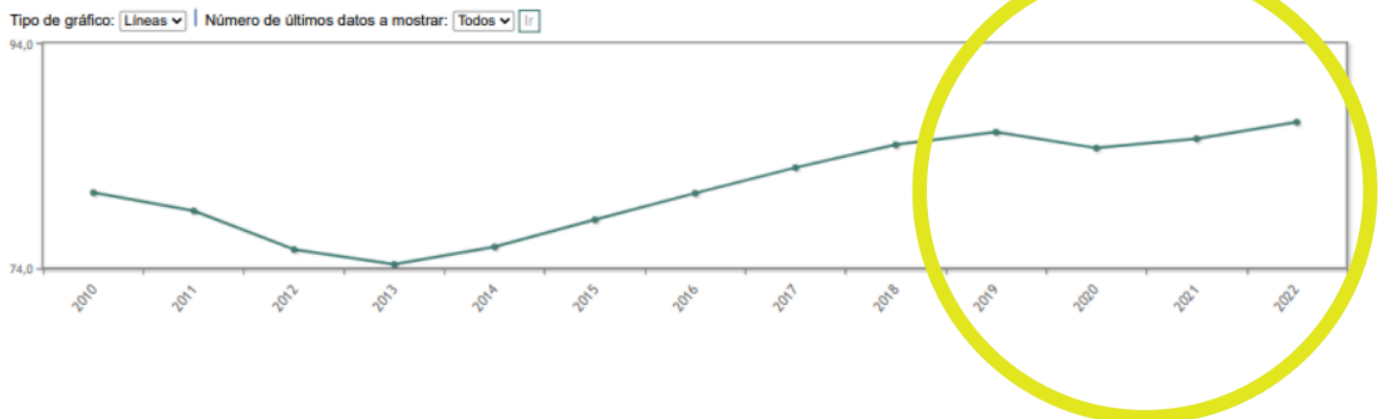
Aquest estava basat en el model de Gant, i estava gestionat per la Caixa Nacional, un òrgan que depenia de l'Institut Nacional de Previsió (INP) (Pons, J. 2014)

Però és a partir dels 60 i sobretot a finals dels 70 amb la transició democràtica quan les polítiques pròpies d'un Estat del benestar comencen a cobrar importància.

L'atur, augmentarà molt durant els períodes de la crisi econòmica i durant els anys posteriors. Espanya va estar al capdavant de la Unió Europea en nombre de població aturada. Destacar que es el país que més temps passa al capdavant d'aquesta classificació.

La taxa d'atur a Espanya des de anys previs a l'esclat de la gran crisi econòmica que va sobrepassar el país, es situava a nivells relativament baixos, al voltant del 8% durant l'any 2006 (gràfic 4). La crisi econòmica va posicionar la taxa d'atur en valors rècord entrant així en una situació realment alarmant. Les polítiques governamentals i el conjunt de reformes laborals van intentar mitigar els efectes que cada cop eren més pronunciats. Exemple de mesura, entre moltes, seria el Decret-Llei que suspenia temporalment la prohibició de encadenaments de contractes temporals i que flexibilitzava el contracte per a la formació (Reial Decret-Llei 10/2011, del 26 d'agost).

Instituto Nacional de Estadística

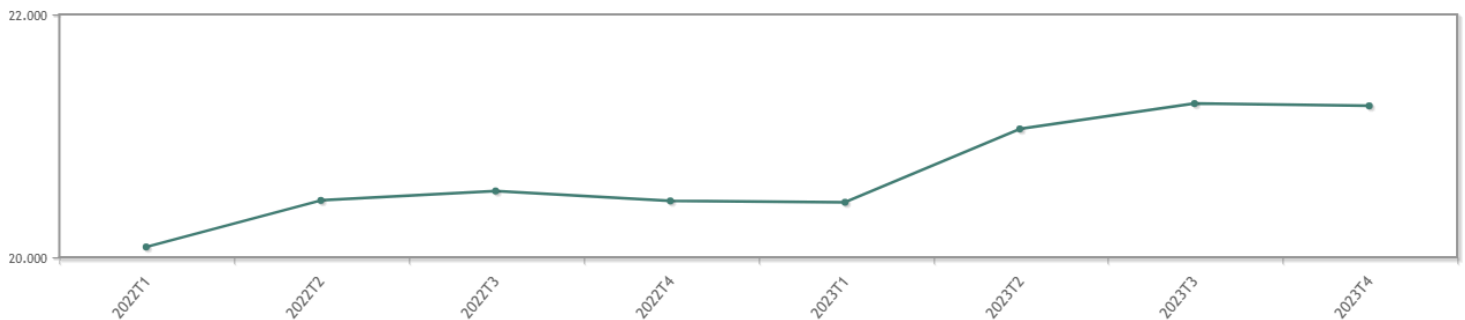
FONT: INE [INEbase](#). [CONSUL](#)

Gràfic 2. "Proporción de ocupados entre 20-64 años sobre la población activa total (porcentaje)"

Si ens fixem en els darrers anys, la taxa d'activitat (la proporció de població activa respecte la població total en edat de treballar), s'ha anat recuperant des del final de la crisi econòmica espanyola (2008-2014) fins consolidar-se entre 2018 i 2022 amb una taxa d'activitat d'entre el 85% i el 87% respectivament, enfront als 74% de la pitjor època relativa a l'atur i l'ocupació durant l'època de crisi econòmica (any 2013).

Al gràfic destaquem els anys 2019 i posteriors, que seran objecte d'estudi en l'anàlisi empíric que es realitzarà, tenint en compte el factor pandèmia de l'any 2020.

Respecte al darrer any, el 2023, en comparació al 2022 podem extreure conclusions positives:

FONT: INE [INEbase](#). [CONSUL](#)

Gràfic 3. "Total Nacional de Ocupados (en miles)"

L'any 2023 presenta un ascens prolongat durant el transcurs de l'any i que es mostra consolidat al final d'aquest. Enrere queden els efectes de la Covid19 sobre el mercat de treball. Haurem de tenir present aquestes dades en afegir les variacions del salari mínim interprofessional com a factor clau per analitzar l'impacte d'aquesta política econòmica aquests últims anys.

España cerró 2023 como el país de Europa con mayor tasa de paro

El desempleo alcanzó el año pasado el 11,7 %, por delante de Grecia, con el 9,2 %. Nuestro país también fue líder en paro juvenil, con una tasa del 28,6 %

→ [La tasa de paro subirá al 12,1 % en el primer trimestre y el empleo desacelerará su crecimiento](#)

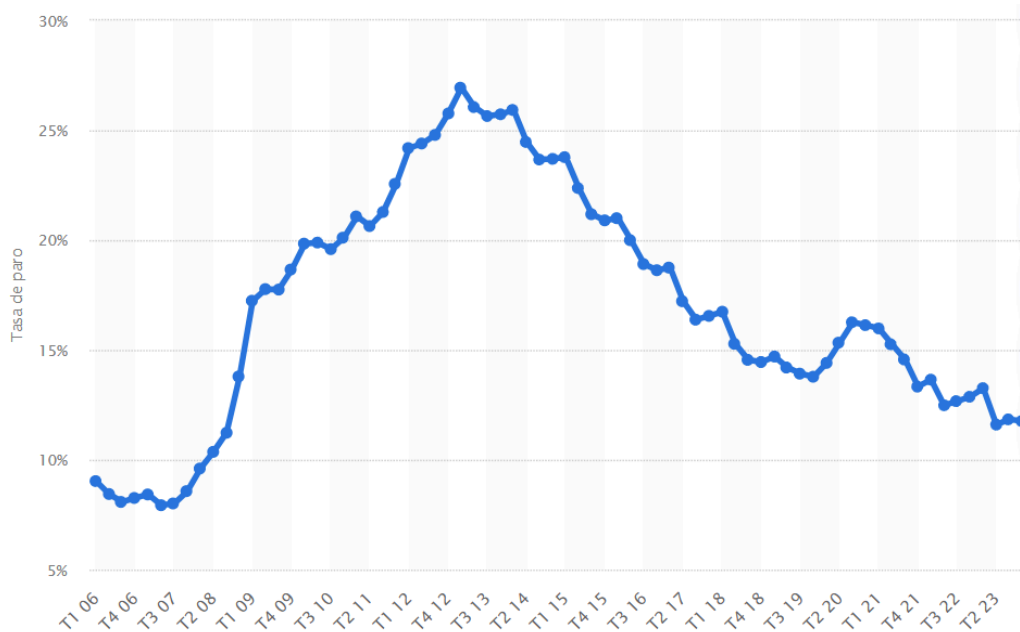

Tot i el positivisme entorn a les dades sobre creixement de l'ocupació, les dades segueixen una direcció incerta per aquest 2024 amb el nou augment del SMI a més a més de tots els esdeveniments socials, econòmics i polítics, tant nacionals com globals que estan succeint (*fig.8*).

FONT: *El Debate* [España cerró 2023 como el país de Europa con mayor tasa de paro \(eldebate.com\)](#)

Fig 2. Portada secció econòmica del diari El Debate

A continuació presentem el gràfic corresponent a l'evolució quadrimestral de la taxa d'atur a Espanya des del 2006 fins a l'últim quadrimestre de l'any 2023 on podem observar el que hem comentat anteriorment.

FONT: Statista [Tasa de desempleo por trimestre en España 2006-2023 | Statista](#)

Gràfic 4. "Taxa d'atur a Espanya del quart trimestre del 2006 al quart trimestre del 2023"

Al llarg dels últims anys s'han presentat notables millores en la taxa d'atur, de fet s'han anat produint de forma intermitent tenint en compte els efectes que han tingut la crisi del deute sobirà a l'eurozona a més dels efectes de la Covid19 sobre la economia espanyola.

Com hem esmentat durant el desenvolupament d'aquest punt, Espanya ha estat en molts moments al capdavant en termes d'atur respecte la resta de països de la Unió Europea, quasi a la par amb Grècia. Estudiar l'impacte d'aplicar una política econòmica com un augment del SMI sobre una variable com l'atur i la ocupació resulta de gran interès.

Aquest punt ha sigut important per contextualitzar les variables d'atur i ocupació a Espanya. Per tant, s'haurà de tenir en compte les condicions de partida d'aquestes variables macroeconòmiques per entendre millor els efectes de variar el salari mínim interprofessional en el moment de procedir amb la elaboració de l'anàlisi empíric.

3.3. La Taxa d'Atur

Hem estat exposant fets relatius a la taxa d'atur i és important entendre la seva composició i que la determina per poder entendre les referències que es fan sobre aquesta.

La taxa d'atur es defineix com el percentatge del nombre total de persones que pertanyen a la població activa que es troben desocupades, és a dir, aturades.

$$\text{TAXA D'ATUR} = \frac{\text{Total N}^{\circ}\text{Desocupats}}{\text{Població Activa Total}}$$

Fig 3. Fórmula de determinació de la taxa d'atur

Recordar que la població activa fa referència a la suma de l'ocupació i la desocupació, és a dir que hi engloba tota la població en edat de treballar, tant si es troba ocupada com si no.

Per poder dur a terme la quantificació de les persones desocupades per a l'estimació de la taxa d'atur es realitza de forma trimestral l'enquesta de població activa (EPA). Aquesta enquesta realitzada per l'INE ens proporciona de forma detallada la situació laboral del país. Inclou informació sobre la taxa d'activitat, la taxa d'atur, l'ocupació i altres indicadors que resulten clau per analitzar i interpretar la situació laboral. Per tant, l'EPA resulta clau i fonamental per a l'anàlisi i la creació de polítiques relacionades amb el mercat de treball.

La taxa d'atur, en termes generals, funciona com a indicador de la dificultat o senzillesa que resulta de la recerca d'un lloc de feina, donat un estat de la economia en un determinat moment.

Aquest indicador, no reflecteix la veritable realitat. Es produeix un efecte de sobrevaloració de l'ocupació. Aquí entren en escena els conceptes de treballadors desanimats (deixen de buscar feina a causa de l'estat del mercat de treball), els treballadors amb vincles marginals (persones que volien estar ocupades i han estat en recerca de feina però que ja no en busquen) i els subempleats (treballadors a temps parcial perquè no troben les oportunitats de fer-ho a temps complet). (Krugman i Wells, 2006)

Quan incidim en el concepte de l'atur ens trobem amb les **tipologies de l'atur**, que resulten determinants per explicar perquè no es possible l'atur 0 o nul.

Les tipologies d'atur són l'atur cíclic, és la part de l'atur que sorgeix com a conseqüència dels daltabaixos del cicle econòmic. L'atur friccional és l'atur que sorgeix degut al temps en que els treballadors es dediquen a buscar una feina. L'atur estructural es presenta com la situació en la que hi ha més persones en recerca de feina en un mercat laboral determinat que llocs de feina disponibles, independentment del moment del cicle econòmic.

L'atur 0 o nul no és possible perquè, partint de la base que el mercat de treball presenta una continua rotació, sempre hi haurà un conjunt de treballadors que encara no han trobat el seu proper lloc de treball. Això es el que hem definit com el fenomen de l'atur friccional.

Limitar l'atur a mínims d'atur friccional pot arribar a ser positiu perquè l'economia guanya productivitat al tenir als treballadors dedicant-se a buscar llocs de feina adequats a la preparació que posseeixen.

3.4. Salari Mínim Interprofessional

A Espanya el primer salari mínim es va establir als principis dels anys seixanta i anava lligat amb les polítiques de caire social, característiques del que més tard s'acabaria concretant en l'Estat del benestar.

Els SMI es fixen pels governs amb l'objectiu principal de que aquests puguin assegurar que les persones que treballen comptin amb els ingressos suficients per poder permetre's tenir un nivell de vida mínimament acceptable.

“El salari mínim interprofessional (SMI) fixa la quantia retributiva mínima que percebrà el treballador referida a la jornada legal de treball. El Govern el regula anualment, prèvia consulta amb les Organitzacions Sindicals i associacions empresarials més representatives, tant per als treballadors fixos com per als eventuais com temporers, així com per al personal al servei de la llar familiar, tenint en compte l'IPC, la productivitat mitjana nacional assolida, l'increment de la participació del treball a la renda nacional i la conjuntura econòmica general”.

- Glossari de l'Institut Nacional d'Estadística (INE)

Precedents històrics i evolució

Com ja hem esmentat en la introducció d'aquest treball, el primer SMI a Espanya va ser de 1.800 pessetes mensuals, l'equivalent actual a 10'80 euros, i va ser establert l'any 1963.

Des dels anys de la transició democràtica (a partir de l'any 1978) fins finals dels anys 90, el salari mínim interprofessional va evolucionar de forma creixent i constant en valors poc significatius, pel que fa a un any respecte l'anterior.

A partir del S.XXI, les variacions del SMI van ser petits augments durant anys consecutius fins els anys més crítics, pel que fa referència als efectes, de la crisi econòmica a Espanya. Durant aquests respectius anys el SMI es va congelar en X euros, de l'any 2011 al 2016.

La pujada més significativa es va produir de l'any 2018 al 2019 on en aquest any va augmentar un 22,3% (passa de 736 € a 900 €), representant el major augment mai produït en aquest aspecte des l'any 1977, beneficiant a prop de 2,5 milions de persones segons dades del ministeri de treball i economia social (fig 11).

Evolución del Salario Mínimo Interprofesional (SMI) - 2017-2024

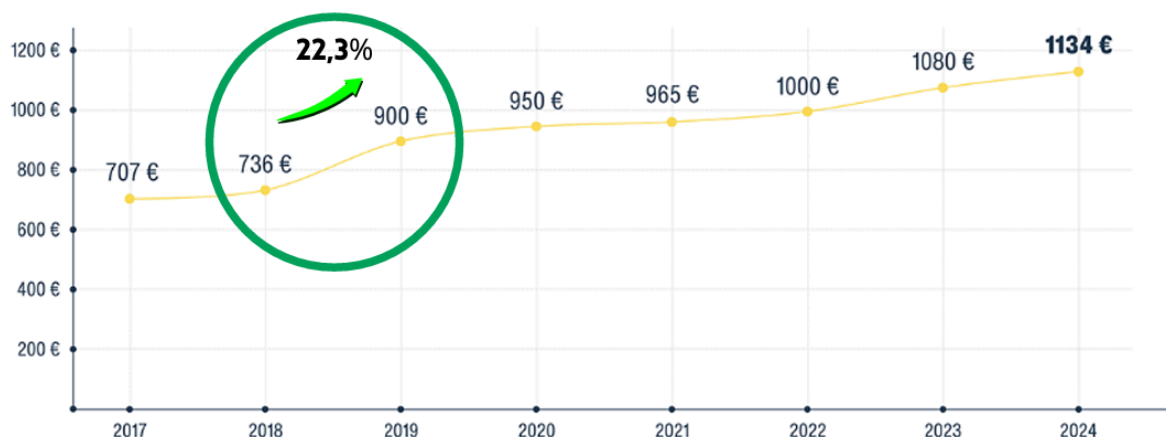
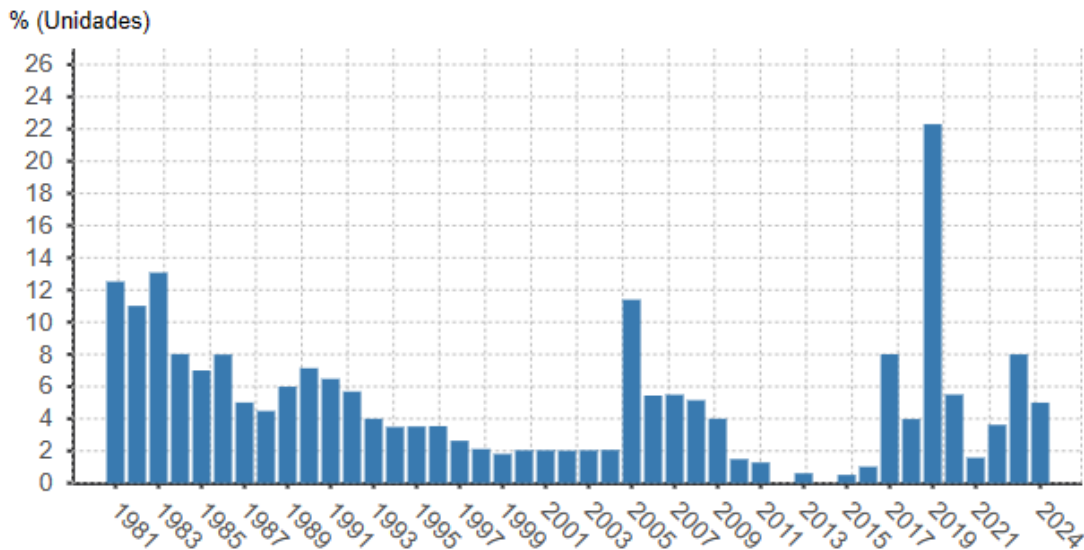

Fig 4. Evolució del SMI dels anys 2017 al 2024 a Espanya

FONT: Ministeri de Treball i Economia Social

[La Moncloa. 06/02/2024. Salario Mínimo Interprofesional \(SMI\): ¿qué es, cuánto sube y a quién beneficia? \[Prensa/Actualidad/Trabajo y Economía Social\]](#)

En el gràfic següent podem notar el contrast d'aquesta nova variació del salari mínim, el més significatiu amb diferència, i el que suposarà principal objecte d'estudi en l'anàlisi d'aquest treball conjuntament amb els directament posteriors fins als nostres dies.

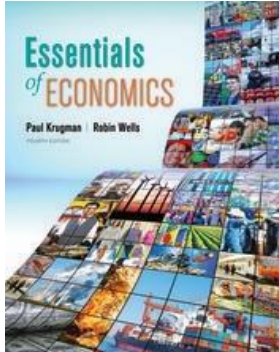
Gràfic 5. "Evolució de la variació percentual bianual del SMI" [Así ha evolucionado el Salario Mínimo en España desde el franquismo hasta los 1.080 euros de 2023 \(larazon.es\)](https://www.larazon.es)

Els primers anys de la dècada dels 80 podem observar que els canvis percentuals eren significatius, això va ser degut a la base de la qual es partia, que era considerablement baixa, i la situació social i econòmica favorable al país amb l'establiment de la democràcia i l'aparició de l'Estat del benestar amb les bases amb les quals el reconeixem avui dia.

El següent augment significatiu es va produir l'any 2004 amb el canvi de govern, formava part del programa electoral del partit que esdevé elegit per formar el nou poder executiu de l'Estat. Durant els anys on es va patir els efectes de la crisi econòmica del 2008 la variació va ser nula, i ja tornem a destacar un nou augment, el més significatiu, l'any 2019.

Resulta de gran interès poder analitzar que han suposat aquests nous augments tan rellevants aplicats a partir del 2019. **L'objectiu serà poder arribar a interpretar que han suposat, analitzant els seus impactes.**

APÈNDIX. Manual de Krugman i Wells 2016: Atur i Inflació

El manual de Krugman i Wells del 2016 *Fonaments d'economia*, va ser redactat per Paul Krugman i Robin Wells. Es una obra important dins de l'àmbit de l'economia, va ser publicat per primer cop l'any 2006 i destaca per tenir i haver tingut un impacte significatiu. Això s'ha degut per l'enfocament del manual, pedagògic, de rellevància internacional, també pel seu èmfasi en la macroeconomia i per presentar tots els conceptes molt ben actualitzats.

Fig 5. Portada del manual

Dirigit a estudiants d'economia i empresa, parteix des dos enfocaments: el narratiu, on es busca presentar els continguts del manual i conceptes clau mitjançant la presentació de casos històrics que demostrin en que es recolzen les explicacions i contribueixin a la seva fàcil entesa.

Per altra banda l'enfocament internacional, on posa com a centre de les seves explicacions la perspectiva global basada en presentacions de casos de nacions d'arreu del món i el seu impacte sobre tercers països i a escala mundial. Aquest enfocament destaca perquè permet donar una visió clara del que s'explica gràcies a les comparacions emprant dades mundials.

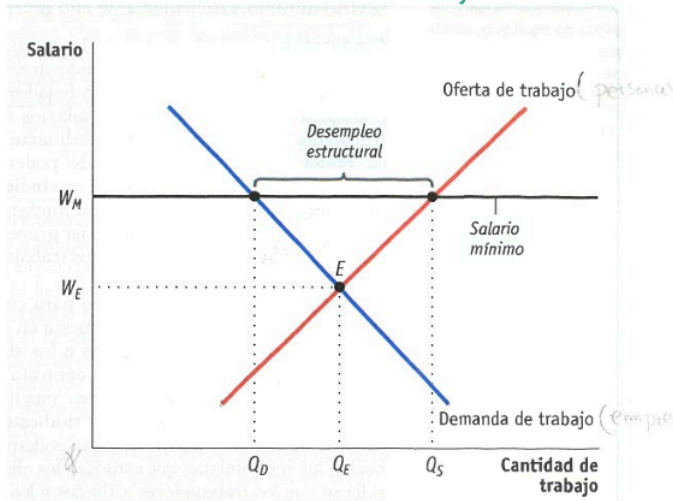
Capítol 8: Atur i Inflació

Del manual de Krugman i Wells ens centrarem únicament en el vuitè capítol "*Atur i Inflació*". Aquest capítol, a grans trets i com a explicació breu dels continguts d'aquest, ens hi trobarem amb com es mesura l'atur i com es calcula la taxa d'atur per a l'economia, la relació entre la taxa d'atur i el creixement econòmic i els factors que determinen la taxa natural d'atur.

A més a més, aquest capítol detalla i explica la naturalesa pròpia de la inflació i els factors que l'envolten i la determinen.

Posarem la lupa sobre l'aportació del manual sobre la part d'anàlisi del salari mínim interprofessional i els efectes d'aquest sobre les variables d'atur i ocupació.

Pel que fa referència al **salari mínim**, partint del supòsit de trobar-nos en un mercat competitiu, el manual presenta la teoria econòmica que explica mitjançant el model d'oferta i demanda que succeeix a l'establir un salari mínim per part d'un govern en relació al punt d'equilibri (punt on s'igualava l'oferta de treball i la demanda de feina).

Estem davant un salari mínim superior al salari d'equilibri, això ha provocat atur estructural.

Aquesta és una de les moltes explicacions del manual en relació al salari mínim. S'utilitzarà per tenir la teoria econòmica entorn al tema entesa per dur a terme l'anàlisi de forma eficaç.

Fig 6. Gràfic de l'efecte d'un salari mínim sobre el mercat de treball

FONT: Manual de Krugman i Wells (2006)

- *Opinió personal que recolza l'ús del manual:*

Per tant, l'objectiu de posar aquesta part del manual com a referència en el desenvolupament del treball radica en donar un recolzament de caire teòric amb el suport d'explicacions de casos reals en el propi manual que ajudin a entendre i saber interpretar demostracions gràfiques, explicacions més tècniques i conclusions d'estudis i teories existents, a més de saber analitzar els resultats de les evidències empíriques que s'han realitzat fins al moment.

En resum, es el suport teòric per entendre millor els dos estudis següents relacionats amb la problemàtica a estudi del present treball de fi de grau, l'estudi del Banc d'Espanya (2021) "Los efectos del salario mínimo interprofesional en el empleo: nueva evidencia para España" i l'estudi realitzat per David Neumark i Peter Shirley l'any 2021 "Mite o mesura: què diu la nova investigació sobre el salari mínim sobre els salaris mínims i la pèrdua de feina als Estats Units".

4. METODOLOGIA

En primer lloc es durà a terme un anàlisi descriptiu amb l'objectiu de contextualitzar al màxim el tema del treball, buscant tot el que envolta al tema amb la finalitat de mostrar d'on prové la idea i la seva importància.

Les dades amb les que comptem provindran en gran part del INE, la mostra continua de vides laborals (MCVL) i per a comparacions a nivell europeu, de l'Eurostat. A més a més comptarem amb estudis destacats relacionats directament amb el tema, introduïts en el marc teòric.

Per una altra banda, es desenvoluparà un anàlisi empírica. Utilitzant la recopilació de dades i d'informació, buscant evidència verificable per provar els resultats dels estudis analitzats i extreure'n conclusions afins al tema.

4.1. Bases de Dades

Comptarem essencialment amb l'Institut Nacional d'Estadística i la mostra continua de vides laborals (MCVL) a nivell espanyol i amb l'Eurostat a nivell europeu.

[INE. Instituto Nacional de Estadística](https://www.inec.es/)

[Seguridad Social: Estadísticas \(seg-social.es\)](https://seg-social.es/)

[Eurostat \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurostat/)

Els **tipus de dades** que necessitarem per l'anàlisi que ens permetrà valorar l'impacte de les variacions del salari mínim interprofessional a Espanya des de l'any 2019 a l'actualitat seran principalment:

Dades estadístiques, necessitarem recopilar dades numèriques sobre la taxa d'atur o l'evolució del creixement econòmic. Dades socioeconòmiques, demogràfiques, i temporals per analitzar les fluctuacions.

4.2. Estudis de referència

4.2.1. Estudi Banc d'Espanya 2021

Los efectos del SMI en el empleo: Nueva evidencia para España

L'estudi del Banc d'Espanya sobre els efectes de l'augment del Salari Mínim Interprofessional de l'any 2019 sobre l'ocupació, dut a terme dos anys després de l'aplicació d'aquesta política, presenta un anàlisi dels efectes arran de l'establiment d'aquest nou augment.

Fig 7. Portada estudi del Banc d'Espanya sobre el SMI
[do2113.pdf \(bde.es\)](https://www.bde.es/boletines/boletines-do2113.pdf)

Aquest es sustenta en proveir l'estudi amb l'anàlisi de l'evolució recent del SMI, l'evolució de l'ocupació agregada al 2019, l'evolució de les relacions laborals al voltant del SMI per l'any en qüestió i en l'anàlisi de l'impacte en l'ocupabilitat des de la perspectiva de fluxos de les contractacions situades al voltant del salari mínim interprofessional per a l'any 2019.

Aquest estudi presenta una metodologia d'anàlisi de les variacions del SMI, augment en aquest cas, molt completa. Aquest estudi està molt relacionat amb l'objectiu d'aquest treball de fi de grau.

Les bases es sustenten en la literatura acadèmica empírica que ha estudiat els impactes del SMI: Un dels més destacats i que forma part també de les referències bàsiques del present treball és l'article de D. Neumark i P. Shirley (2021). En el següent punt el detallarem i es justificarà la seva inclusió en aquest TFG.

Altres grans articles que formen part d'aquest treball del Banc d'Espanya són:

- L'estudi de la contribució del salari mínim a la desigualtat salarial dels Estats Units (Autor, Manning i Smith [2016]): [The Contribution of the Minimum Wage to US Wage Inequality over Three Decades: A Reassessment - American Economic Association \(aeaweb.org\)](https://www.aeaweb.org/articles.php?doi=10.1257/aep.34.1.1)

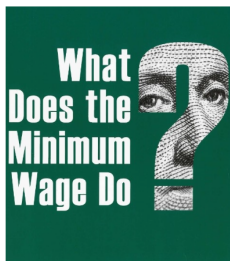

- L'estudi de l'impacte del SMI sobre el nivell de consum de les famílies (Aaronson, Agarwal i French [2012]): [The Spending and Debt Response to Minimum Wage Hikes - American Economic Association \(aeaweb.org\)](https://www.aeaweb.org/articles.php?doi=10.1257/aep.50.1.1)

De forma general l'estudi esmenta que: “ (...) un increment del SMI suposa un augment del cost laboral per als ocupadors. Tot i això, l'evidència sobre l'efecte sobre la quantitat de treball tendeix a ser mixta i diferents estudis que recopilen el resultat de nombrosos treballs mostren una dispersió gran en l'impacte de la pujada de l'SMI, amb elasticitats de l'ocupació estimades positives, nul·les i negatives”.

- Banc d'Espanya (Els efectes del salari mínim interprofessional en l'ocupació, 2021)

Aquesta afirmació anterior, basada en l'investigació entre diversos estudis/articles va ser treballada en profunditat per Belman i Wolfson (2014) en el seu llibre d'estudi analític “*Què fa el Salari Mínim?*”

D'aquest extreurem la seva aplicació analítica sobre la dispersió entre l'augment del SMI i les elasticitats de l'ocupació pel nostre anàlisi.

Fig 8. Portada llibre *What Does the Minimum Wage Do*, per D.Belman i J.Wolfson
[What Does the Minimum Wage Do? | Upjohn Institute](https://www.upjohninstitute.org/what-does-the-minimum-wage-do/)

- *Quines utilitats es poden treure d'aquest estudi per al nostre anàlisi?:*
  - La metodologia que emprà per la interpretació de les dades per treure conclusions.
  - La relació entre l'augment del SMI i les elasticitats de l'ocupació pel nostre anàlisi (mitjançant Belman i Wolfson).

Donada que és una temàtica de naturalesa variable, és a dir que afecta i li afecten diversos factors, **no es pot estudiar l'impacte que té una variació del SMI sobre un sol factor.**

Per tant, també extreurem les següents utilitats d'aquest estudi per al nostre anàlisi:

- Determinar les conseqüències dels resultats esmentats en el punt anterior sobre els diferents col·lectius, classificant la població general segons diferents grups de variables (per sexe i tipus de sector en el que treballen el el cas del present treball)

- Replicar la metodologia en l'anàlisi de l'impacte de l'augment del SMI pel període 2019-2023 separant aquest període segons les circumstàncies socioeconòmiques rellevants per aquests anys.
- *A quines conclusions arriba aquest estudi?:*

Com a visió general de l'estudi, aquest al finalitzar el desenvolupament del seu anàlisi destaca que l'increment va resultar en un menor creixement de l'ocupació entre el sector de treballadors amb salaris més baixos, a més d'una reducció significativa en les hores treballades i en la creació de treball per a la població més jove. A més a més l'estudi discuteix, utilitzant com a mostra representativa la indústria de l'hostaleria, les dificultats per identificar grups per a la comparativa dins d'aquesta indústria, factor que resulta clau per tenir precaució al interpretar els impactes estimats d'un augment del salari mínim.

4.2.2. Estudi David Neumark i Peter Shirley

Myth or Measurement: What Does the New Minimum Wage Research Say about Minimum Wages and Job Loss in the United States?

David Neumark & Peter Shirley

Fig 9. Portada article del títol de l'estudi de D. Neumark i P. Shirley

[Myth or Measurement: What Does the New Minimum Wage Research Say about Minimum Wages and Job Loss in the United States? | NBER](#)

“Mite o mesura: què diu la nova investigació sobre el salari mínim sobre els salaris mínims i la pèrdua de feina als Estats Units?” És l'estudi de David Neumark i Peter Shirley que com a breu resum van aconseguir reunir i analitzar un nombrós conjunt de investigacions recents al voltant de la temàtica i veuen que la gran majoria arriben a una conclusió de forma pràcticament consecutiva, hi ha un mite generalitzat en torn a l'impacte negatiu que té el salari mínim sobre l'ocupació.

En l'article, David Neumark i Peter Shirley conclouen amb que la relació entre el salari mínim i l'ocupació presenta una naturalesa complexa, no es tan simple com en moltes ocasions s'exposa en articles d'opinió amb considerable repercussió fins i tot.

Exposen que els augments graduals i moderats poden beneficiar als treballadors sense causar pèrdues significatives de llocs de feina.

- *Finalitats per la que serà tractada la informació de l'article:*

Utilitzarem els principis en què es basa l'estudi per recolzar la teoria que pot no comportar necessàriament la destrucció de llocs de feina, en el nostre cas mitjançant l'anàlisi amb una mostra representativa.

- *Quina és la metodologia de l'estudi de D. Neumark i P. Shirley:*
  - Recopilació de dades, mitjançant aconseguir reunir i analitzar els estudis previs directament relacionats sobre el salari mínim i l'ocupació als Estats Units.
  - Elaboren un anàlisi estadístic per tal de relacionar el salari mínim i l'ocupació recolzant-se en models econòmics que involucren variables de l'entorn.
  - Consideren altres factors que poden influir en la ràtio d'impacte al implementar-se la mesura. Inclou també les característiques pròpies de treballadors i empreses, entre altres.

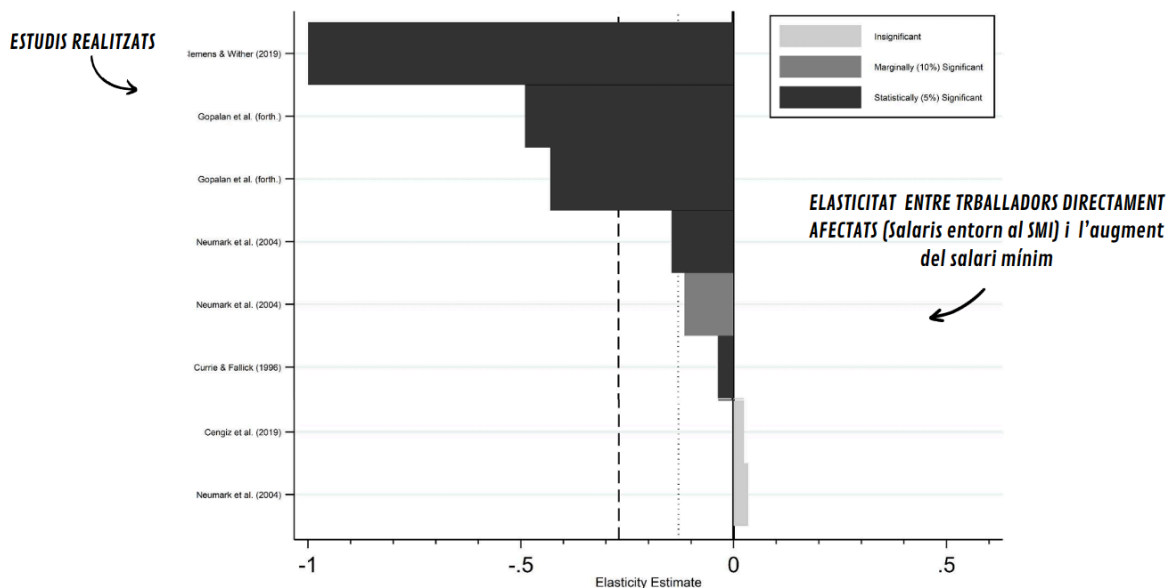

Fig 10. Elasticitat entre els treballadors afectats, amb salari entorn al SMI, i l'augment del salari mínim segons diferents estudis

4.3. DISSENY

Ara bé doncs, recapitularem en línies generals per tal d'estructurar la metodologia que s'empra per a la consecució dels nostres objectius. L'anàlisi es realitza per a tres períodes en el temps: l'any 2019, els anys 2020-2021 i els anys 2022-2023.

1) PRESENTACIÓ DE LA SITUACIÓ ECONÒMICA I DEL MERCAT DE TREBALL PER A L'ANY D'ESTUDI

- Per a la realització de l'anàlisi de la situació econòmica per cada any ens fixarem de forma molt breu en els principals indicadors macroeconòmics i la seva variació (PIB, IPC i Deute Públic) i s'extraurà una interpretació molt sintetitzada d'aquesta que pugui donar a entendre la situació.
- Per una altra banda, per a l'anàlisi de la situació del mercat de treball, es presentarà la seva composició, s'interpretarà la situació mitjançant els principals indicadors del mercat laboral (taxa d'activitat, d'ocupació i d'atur) i s'analitzarà l'evolució mitjançant la taxa de variació entre l'any anterior i el posterior.

2) ANÀLISI GENERAL DE L'AUGMENT DEL SMI SOBRE L'ATUR / OCUPACIÓ

L'objectiu d'aquest punt és determinar, mitjançant els registres laborals de la MCVL, quins col·lectius es presenten més afectats per l'augment del SMI (segons sexe i tipus de sector en el que treballen, mitjançant les seccions d'activitat del CNAE).

S'ha de determinar, per aproximació, el % de la població treballadora que es veurà directament afectada per la mesura, mitjançant els registres laborals de la MCVL: Per poder determinar el percentatge de treballadors a qui va afectar aquesta variació del SMI, és important conèixer la distribució dels salaris (bruts) en relació al SMI.

Ens fixem detalladament en els rangs (de l'estructura salarial entorn al SMI del total de treballadors) amb afectació directa, més concretament, els dos primers. Això és així perquè el primer rang inclou salaris per sota el SMI i salaris que l'igualen. També el segon rang perquè inclou en gran proporció els salaris que cobren el SMI de l'any següent prèvia implementació, és a dir, serà afectat en el curt termini amb l'inici de l'any nou.

3) ANÀLISI PER GÈNERE I RESULTATS

- Determinar l'afectació per sexe. Ens fixem detalladament en els rangs (de l'estructura salarial entorn al SMI diferenciant per sexe) amb afectació directa, més concretament, els dos primers i observar-ne l'evolució.

4) ANÀLISI PER SECTORS D'ACTIVITAT I RESULTATS

- Determinar l'afectació per sector d'activitat. Seleccionarem la secció d'activitat amb el salari brut mitjà més baix a 31 de desembre de l'any anterior a l'augment del SMI de l'any que analitzarem (és el més proper al SMI de l'any que analitzarem).
- Comprovarem l'evolució durant l'any en que s'implementa la mesura i es comparà el valor mitjà amb la de l'any anterior.
- Observarem com es mou el nombre de contractacions del sector més representatiu, al implementar-se l'augment del SMI

5) SÍNTESI DE RESULTATS: *RESUM DEL PERÍODE*

Finalment es sintetitzaran els resultats vistos durant l'anàlisi i es destacaran els punts més importants.

Al finalitzar l'anàlisi per a cada any, amb els seus respectius resultats individuals, es presentarà la discussió del treball.

5. ANÀLISI I RESULTATS

5.1. Any 2019

1) Presentació de la situació econòmica i del mercat de treball per a l'any 2019

La variació del salari mínim interprofessional al que es fa referència a aquest primer punt a analitzar és l'augment del SMI per a l'any 2019. Aquest ve estipulat pel Reial Decret 1462/2018, del 21 de desembre del 2018 on va passar de **735,90€** (2018) a **900€** (2019).

[BOE-A-2018-17773 Real Decreto 1462/2018, de 21 de diciembre, por el que se fija el salario mínimo interprofesional para 2019.](https://www.boe.es/boe/BOE-A-2018-17773-Real-Decreto-1462-2018-de-21-de-diciembre-por-el-que-se-fija-el-salario-minimo-interprofesional-para-2019)

Anunciat en roda de premsa des de Llotja de Mar, Barcelona, en la intervenció per part de la llavors ministra d'Educació i Formació Professional i portaveu del Govern. Es va realitzar l'anunci després de l'aprovament del Reial Decret pel qual quedava fixat un increment del 22'3% del SMI respecte l'any anterior.

Aquest va suposar la major pujada des de l'any 1977, en termes relatius, i que va beneficiar a 2,5 milions de treballadors.

- *La situació econòmica a Espanya a l'inici d'aquest any 2019:*

Any	PIB (en milions d'€)	PIB x Càpita	IPC	Deute Públic (en milions d'€)	Deute s/ PIB (%)
2018	1.208.861	25.760	1,20%	1.208.861,00	100,4%
2019	1.245.513	26.440	0,80%	1.223.355,00	98,2%

Taxes de Variació (%)	PIB (en milions d'€)	PIB x Càpita	Deute Públic (en milions d'€)	Deute s/ PIB (%)
2018 -2019	3,03%	2,64%	1,20%	-2,19%

Taula 1. Principals indicadors macroeconòmics per a Espanya entre els anys 2018 i 2019

FONT: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Eurostat

El país presenta creixement econòmic, s'estan produint més béns i serveis o el mateixos però amb major valor afegit. El poder adquisitiu augmenta respecte l'any anterior, doncs l'IPC disminueix i reflecteix una menor inflació que la de l'any anterior.

El deute públic augmenta en un 1'20% però la seva representació sobre el PIB disminueix en una proporció superior passant del 100,4% al 98,2% (-2,19%).

- Situació del mercat de treball a l'Estat espanyol per a l'any 2019

Com a visió general i abans de profunditzar en l'anàlisi és essencial conèixer la situació a desembre del 2018 per saber d'on es parteix a l'inici de l'any a analitzar.

En milers	Population		Active persons		Employed persons	
	Població (16 a 64 anys)		Població activa (16 a 64 anys)		Ocupats (16 a 64 anys)	
	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones
2018	14.819	14.376	12.059	11.118	10.230	9.114
2019	15.171	14.433	11.964	10.730	10.823	9.640

Taula 2. Mercat de treball a l'Estat espanyol per als anys 2018 i 2019

FONT: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Eurostat

	Població	Població activa	Ocupats
Taxes de Variació (%)	16-64 anys	16-64 anys	16-64 anys
2018 -2019	1,40%	-2,08%	5,78%
Coeficient de Correlació	0,99912		

Taula 3. Variació del mercat de treball espanyol entre 2018 i 2019

FONT: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Eurostat

Mesurant la direcció i la intensitat de la relació lineal entre els dos conjunts de dades (PA, PO i població) del 2018 i 2019, podem atribuir aquests augments del 2019 a l'increment de la població, com reflecta el coeficient de correlació, existeix una associació forta i del mateix sentit gairebé perfecta.

En l'anàlisi de la situació del mercat laboral per a l'any 2019 mitjançant els indicadors d'aquest, ens trobem amb la següent situació i variació:

	4T 2018	4T 2019	Var (%)
Taxa d'Activitat	58,61%	58,74%	0,222%
Taxa d'Atur	14,45%	13,78%	-4,637%

Taula 4. Indicadors del mercat de treball a Espanya per als anys 2018 i 2019

FONT: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE

Les variacions (en termes nominals) dels principals indicadors del mercat de treball presenten una lleugera variació a l'alça de la població activa respecte la població en edat de treballar total, i de forma oposada a aquestes disminueix la taxa d'atur en més d'un 4'6%.

Les dades dels principals indicadors presenten, sense entrar en detalls de en quines circumstàncies, millores clares respecte l'any anterior.

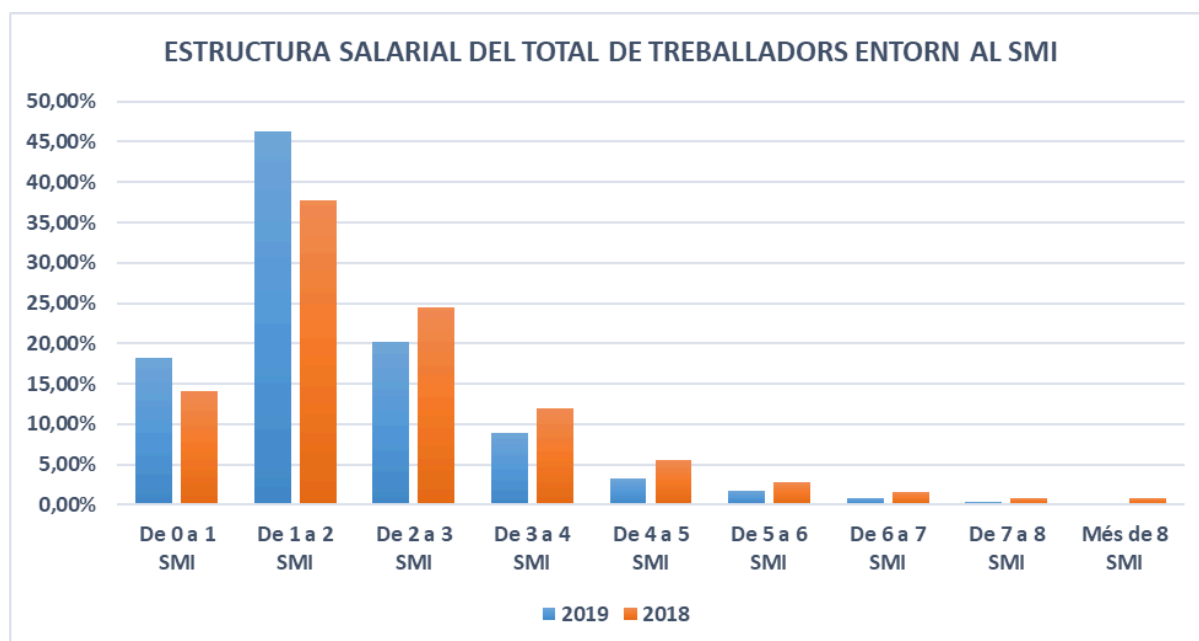
2) Anàlisi general de l'augment del SMI sobre l'atur / ocupació i resultats

En primer lloc, a partir de les dades dels registres laborals de la MCVL a desembre del 2018 s'analitzen aquells registres que es troben per sota dels 1.050€ (SMI de l'any 2019 en 12 pagues), que són els que tenen afectació directa per la pujada del SMI.

Nº VEGADES EL SMI	De 0 a 1 SMI	De 1 a 2 SMI	De 2 a 3 SMI	De 3 a 4 SMI	De 4 a 5 SMI	De 5 a 6 SMI	De 6 a 7 SMI	De 7 a 8 SMI	Més de 8 SMI
2019	18,18%	46,35%	20,13%	8,87%	3,32%	1,76%	0,86%	0,37%	0,16%
2018	14,10%	37,81%	24,50%	11,97%	5,55%	2,77%	1,57%	0,89%	0,85%

Taula 4. Percentatge de treballadors en funció dels seus guanys respecte al SMI (total treballadors)

FONT: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE

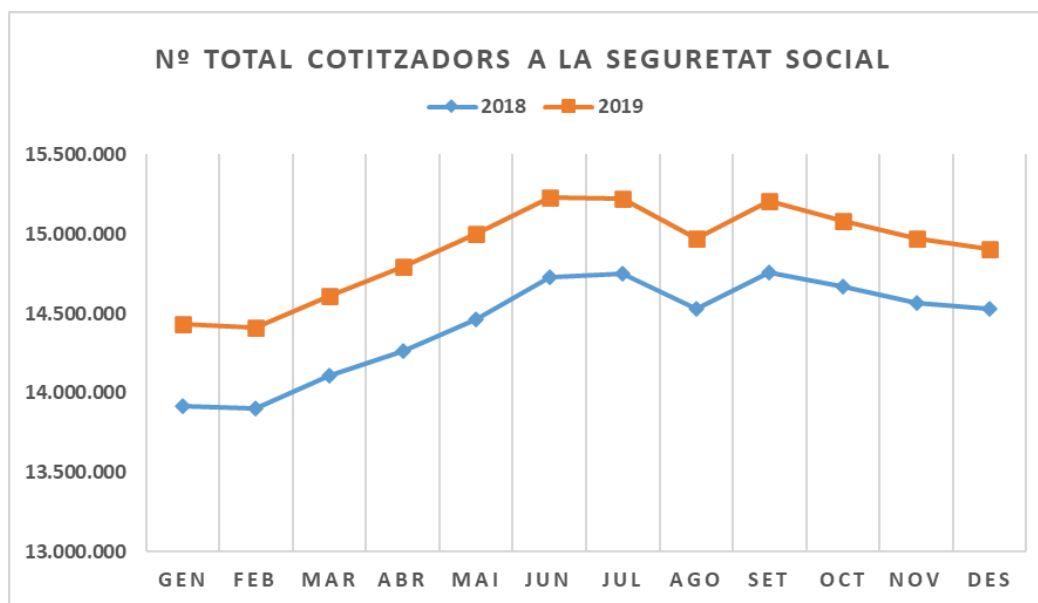
Gràfic 6. Estructura salarial del total de treballadors entorn al SMI per als anys 2018 i 2019

FONT: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE

Nº VEGADES EL SMI	De 0 a 1 SMI	De 1 a 2 SMI	De 2 a 3 SMI	De 3 a 4 SMI	De 4 a 5 SMI	De 5 a 6 SMI	De 6 a 7 SMI	De 7 a 8 SMI	Més de 8 SMI
Var (+/-) 2018-2019	28,94%	22,59%	-17,84%	-25,90%	-40,18%	-36,46%	-45,22%	-58,43%	-81,18%

Taula 5. Variació dels guanys dels treballadors (%) segons el nº vegades que representa el SMI

FONT: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE

Coefficient de Correlació 0,987

Gràfic 7. Nombre total i evolució de cotitzadors a la Seguretat Social per als anys 2018 i 2019

FONT: Elaboració pròpia a partir de dades de la MCVL

	2018	2019	Var (+/-)
31 - des	14.526.699	14.903.007	2,59%

Taula 6. Variació del nombre total de cotitzadors entre 2018 i 2019

FONT: Elaboració pròpia a partir de dades de la MCVL

Per poder determinar el percentatge de treballadors a qui va afectar aquesta variació del SMI, és important conèixer la distribució dels salaris en relació al SMI (*taula 4*).

- **De 0 a 1 vegades el SMI:**

La proporció de treballadors que es troben en aquest rang l'any previ a l'augment del SMI del 2019 és del 14'10%. El nombre de treballadors als qui afecta, tenint en compte el nombre de treballadors totals (*taula 6*) per al 31 de desembre del 2018, és de 2.048.265 treballadors.

Per a l'any 2019 la proporció de treballadors que es troba en aquest rang és del 18'18%. El nombre de treballadors a qui engloba, tenint en compte el nombre de treballadors totals per al 31 de desembre del 2019, és de 2.709.367 treballadors.

Aquesta distribució reflecteix com la proporció de treballadors que conformen aquest rang ha experimentat un augment, del 28'94% per al 2019 respecte el 2018 (*taula 5*).

- **De 1 a 2 vegades el SMI:**

La proporció de treballadors que es troben en aquest rang l'any previ a l'augment del SMI del 2019 és del 37'81%. El nombre de treballadors als qui afecta, tenint en compte el nombre de treballadors totals (*taula 6*) per al 31 de desembre del 2018, és de 5.492.545 treballadors.

Després de la pujada del SMI (2019), el 46'38% dels treballadors es trobava en el rang d'1 a 2 vegades el SMI, el que correspon a 6.907.544 treballadors. Aquest grup ha mostrat un creixement del 22'59% respecte l'any anterior (*taula 5*).

- L'anàlisi suggereix que l'augment en la proporció dels dos conjunts que formen els rangs indica clarament una major concentració de salaris entorn al nou SMI establert. Observant la *taula 5* de la pàgina anterior, podem veure com l'argument sobre l'augment en la concentració dels salaris entorn al nou SMI es recolza en les disminucions de salaris superiors a 3 o més cops el SMI.

Podem observar com la relació en el nombre de treballadors totals (*taula 6*) i la seva evolució (*gràfic 7*) per als anys 2018 i 2019 és uniforme; és a dir, presenten les mateixes variacions durant aquest interval de temps. La correlació confirma aquesta afirmació. Una correlació gairebé perfecta que fa descartar a l'augment del SMI com una causa de pes en les fluctuacions en el nombre de treballadors total d'un any respecte l'altre.

Aproximadament, el 20% de la població treballadora es veu afectada directament per l'augment del SMI pel 2019, (treballem amb percentils mínims per assegurar que s'inclou de forma segura a població totalment afectada per l'augment).

3) Anàlisi per gènere i resultats

Dins d'aquesta mostra, que és la que representa la major incidència del SMI aprovat pel 2019, es procedeix a determinar l'afectació per sexe i tipus de sector d'activitat.

<u>De 0 a 1 SMI</u>	DONES	HOMES	<u>De 1 a 2 SMI</u>	DONES	HOMES
2019	25,72%	11,12%	2019	44,78%	47,81%
2018	20,56%	8,22%	2018	40,14%	35,69%
Taxa de Variació (+/-)	DONES	HOMES	Taxa de Variació (+/-)	DONES	HOMES
	25,10%	35,28%		11,56%	33,96%

Taula 7. Percentatge de treballadors en funció dels seus guanys respecte al SMI (segons sexe)

FONT: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE

De 0 a 1 vegada el SMI

- **Dones**
  - **2018:** El 20'56 % de les dones guanyaven de 0 a 1 vegada el SMI.
  - **2019:** El percentatge va augmentar a 25'72 %.
  - **Variació:** Això representa un augment del 25'10 % respecte a l'any anterior.
- **Homes**
  - **2018:** El 8'22 % dels homes guanyava de 0 a 1 vegada el SMI.
  - **2019:** El percentatge va augmentar al 11'12 %.
  - **Variació:** Això representa un augment del 35'28 % respecte a l'any anterior.

L'augment en el percentatge de dones que guanyaven de 0 a 1 vegada el SMI és significatiu, passant del 20'56% al 2018 al 25'72% l'any 2019, fet que indica una variació del 25'10%. Aquest increment pot ser degut a diversos factors; no obstant, tot sembla indicar que l'augment del SMI pot haver afectat més a sectors on hi ha més representació de dones respecte a homes.

En el cas dels homes, el percentatge també mostra un considerable augment del 8'22% al 2018, que passa al 11'12% al 2019, amb una variació del 35'28%. Aquest increment indica que l'augment del SMI ha tingut un impacte considerable sobre els salaris més baixos, encara que de forma menys pronunciada en termes absoluts que en el cas de les dones.

De 1 a 2 vegades el SMI

- **Dones**
  - **2018:** El 40'14 % de les dones guanyaven de 1 a 2 vegades el SMI.
  - **2019:** El percentatge va augmentar a 44'78 %.
  - **Variació:** Això representa un augment del 11'56 % respecte a l'any anterior.

- **Homes**
  - **2018:** El 35'69 % dels homes guanyava de 1 a 2 vegades el SMI.
  - **2019:** El percentatge va augmentar al 47'81 %.
  - **Variació:** Això representa un augment del 33'96 % respecte a l'any anterior.

En el rang d'1 a 2 vegades el SMI, el percentatge de dones que es troba en aquest rang va augmentar del 40'14% al 2018 al 44,78% per al 2019, amb una variació del 11,56%. Aquest creixement indica que un nombre major de dones ha millorat la seva situació salarial, possiblement pels ajustos salarials en resposta a l'augment del SMI.

D'una altra banda, les dades per als homes presenta un augment encara més marcat, del 35'69% al 2018 al 47'81% al 2019, significant una variació del 33'96%. Això suggereix que una part de la població masculina també ha vist millores en els seus ingressos, aproximant-se cap a rangs salarials superiors degut a l'ajust del SMI.

Però si ens fixem en la variació dels guanys dels treballadors (%) segons el nº vegades que representa el SMI (*taula 5*), realment el que es produïa era un augment de la proporció de la població amb salaris més baixos respecte al SMI i una disminució d'aquells que representen un major nombre de vegades el SMI. Per tant, el que ens indica és que hi ha una clara millora en els rangs salarials mentre que els superiors continuen igual, amb una petita aproximació en quan a representació en nombre de cops del salari al SMI. Per tant, reforça l'argument de la tendència cap a la concentració de valors més propers al SMI.

4) Anàlisi per sectors d'activitat i resultats

Pel que fa a l'anàlisi de la incidència de l'augment del SMI sobre l'ocupació o l'atur segons els sectors d'activitat, ens centrarem en la distribució de l'estructura salarial abans i després de l'augment del 2019 per a aquells rangs en que la incidència d'aquesta mesura era directa. Es prendrà com a referència les seccions d'activitat del CNAE (2009).

S'han utilitzat dades de la base de dades de la Seguretat Social, més específicament de la MCVL per a l'any 2018, incloent-hi totes les seccions del CNAE.

A. Agricultura, ganaderia, silvicultura y pesca	1.449,59
B. Industrias extractivas	2.385,20
C. Industria manufacturera	2.113,55
D. Suministro de energía eléctrica, gas, vapor y aire acondicionado	3.291,86
E. Suministro de agua, actividades de saneamiento, gestión de residuos y descontaminación	2.162,11
F. Construcción	1.710,72
G. Comercio al por mayor y al por menor; reparación de vehículos de motor y motocicletas	1.593,38
H. Transporte y almacenamiento	1.891,92
I. Hostelería	1.086,88
J. Información y comunicaciones	2.447,33
K. Actividades financieras y de seguros	3.056,31
L. Actividades inmobiliarias	1.685,96
M. Actividades profesionales, científicas y técnicas	2.049,20
N. Actividades administrativas y servicios auxiliares	1.281,03
O. Administración Pública y defensa; Seguridad Social obligatoria	2.279,73
P. Educación	1.936,06
Q. Actividades sanitarias y de servicios sociales	2.015,83
R. Actividades artísticas, recreativas y de entretenimiento	1.236,68
T. Actividades de los hogares como empleadores de personal doméstico	1.406,03

Taula 8. Base de cotització mitja segons secció d'activitat del CNAE l'any 2018

FONT: *Mostra continua de vides laborals*

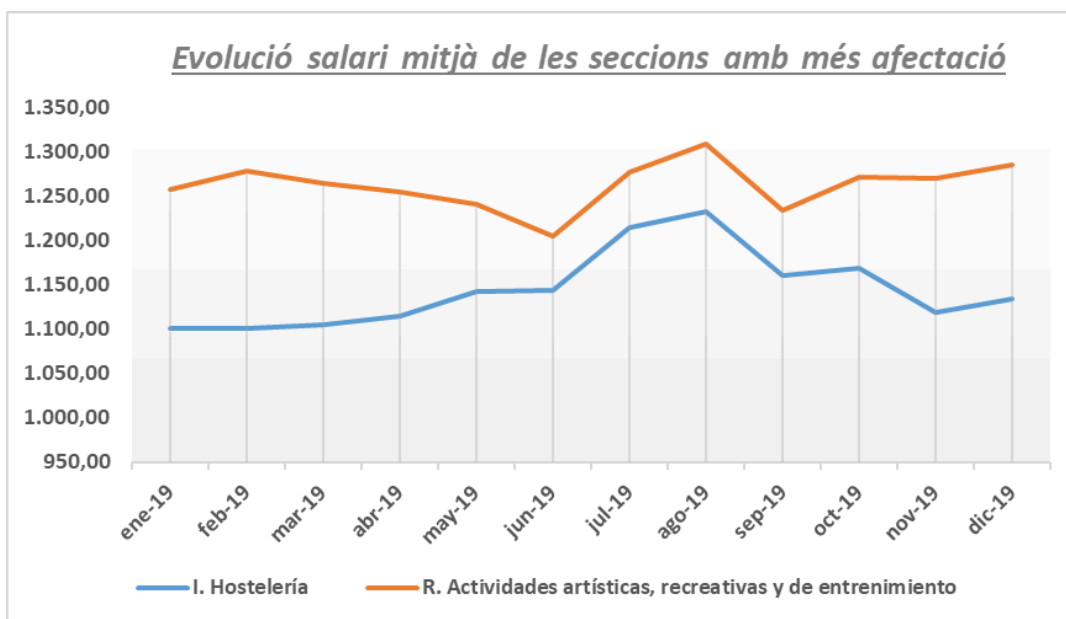
S'han seleccionat les dos seccions amb la menor base mitjana de cotització pel 2018, identificant els sectors més propers al SMI. Els sectors seleccionats han sigut:

- **Hostaleria:** Amb una base mitjana de cotització de 1.086'88€.
- **Activitats artístiques, recreatives i d'entreteniment:** Amb una base mitjana de cotització de 1.236'68€.

S'ha analitzat l'evolució mensual de les bases mitjanes de cotització durant tot l'any 2019 per als sectors seleccionats (*gràfic 8*).

S'han calculat les mitjanes anuals del 2019 i s'han comparat amb les de l'any 2018, determinant la variació percentual entre aquestes (*taula 9*).

- Per a hostaleria, la mitjana del 2019 va ser de 1.144'90€, representant un augment del 5'34%.
- Per a activitats artístiques, recreatives i d'entreteniment, la mitjana del 2019 va ser de 1.236,68€ representant un augment del 2'11%.

Gràfic 8. Evolució salari mitjà de les seccions amb més afectació per a l'any 2019

FONT: Elaboració pròpia a partir de les dades del MCVL

I. Hosteleria		R. Act's de entretenimiento	
2019	1.144,90	2019	1.262,79
2018	1.086,88	2018	1.236,68
% Var	5,34%	% Var	2,11%

Taula 9. Comparació salaris mitjans seccions I i R del CNAE 2009

FONT: Elaboració pròpia a partir de les dades del MCVL

El sector de l'hostaleria va mostrar un incrementen la base mitjana de cotització després de l'augment del SMI del 2019. Aquest augment del 5'34% pareix indicar que la mesura va tenir un impacte directe en la millora dels salaris dels treballadors d'aquest sector, que a Espanya és el més proper als valors entorn al SMI. L'evolució durant el 2019 mostra l'adaptació cap a l'augment amb els daltabaixos propis de les característiques del sector, on presenta temporades més fortes que altres.

El sector d'activitats artístiques, recreatives i d'entreteniment, presenta un augment del 2'11%. Es un augment menor respecte al de l'hostaleria, però segueix sent significatiu perquè mostra com es produeix l'ajustament dels salaris degut a l'augment del SMI. La menor variació respecte l'altre sector es deu molt probablement al fet que els salaris d'aquest sector ja eres lleugerament superiors al SMI abans de l'aplicació de la mesura.

Variació del nombre de contractacions del sector amb més afectació: l'hostaleria

Representarà l'afectació sobre la pèrdua d'ocupabilitat i per tant, augment de l'atur o si pel contrari es generarà més ocupabilitat (disminució de l'atur) en un dels sectors que esdevé més representatius per valorar l'impacte de la variació del SMI per aquest any.

Tenint en compte que en un mercat de treball la demanda té sempre pendent negativa i que si introduïm un SMI les empreses demanen menys treball:

I. Hosteleria	
2019	1.441.040
2018	1.394.885
% Var	3,31%

Nº Cotitzadors (mitjana anual) en el sector de l'hostaleria a Espanya

FONT: Elaboració pròpia a partir de les dades de la MCVL

En aquest primer període (2019), es presenta un increment del salari mitjà i un increment de contractacions. S'ha produït un desplaçament de la demanda a la dreta.

Els motius es poden ser l'augment del turisme a Espanya. *Segons els registres de la balança de pagaments del Banc d'Espanya, el 2019 es va assolir un màxim històric de 71.202 milions d'euros d'ingressos per turisme.* (El periódico de España, 2023)

Aquest desplaçament podrà suposar que les empreses puguin cobrir el total o només una part com sol ser més habitual, de l'increment de costos produïts per l'augment del SMI.

5) Síntesi de resultats: *Resum del període*

- El percentatge de la població treballadora afectada directament per l'augment del SMI pel 2019 és, per aproximació, del 20%.
- En l'anàlisi de l'impacte de l'augment del SMI per sexe, s'ha pogut observar com ha comportat millores en els salaris més baixos, afectant tant a dones com a homes, amb variacions percentuals diferents. Els resultats reforcen l'argument que aquesta mesura contribueix a elevar els ingressos dels treballadors amb salaris més baixos, amb especial benefici als sectors on hi ha més presència de dones representades.
- En l'anàlisi de l'impacte de l'augment del SMI per sector d'activitat destacar com dels dos sectors que major incidència tenen de l'augment del SMI, han presentat creixements en el salari mitjà i tot i la reducció en l'ocupació del sector amb més afectació aquesta no es significativa com bé s'ha mostrat en l'anàlisi per elasticitats.
- L'augment en la proporció dels dos conjunts que formen els rangs amb més afectació en l'aplicació de la nova variació del SMI, explica de l'existència de més concentració dels salaris entorn al nou SMI. Això s'ha vist en els augments en la proporció dels dos rangs inferiors i paral·lelament en les disminucions de salaris superiors a 3 o més cops el SMI.
- L'augment del SMI no ha fet disminuir la quantitat de contractacions dins el sector amb més afectació directa per la mesura. Hi ha un moviment de la demanda de treball a la dreta, generant-se un excés de treball fruit de l'augment rècord de turisme al país.

5.2. L'any de la Covid19 i Any 2021

1) Presentació situació econòmica i del mercat de treball pel període 2020-2021

En el seu camí cap al compliment amb la Carta Social Europea, aconseguir que el SMI s'equipari amb el 60% del salari mitjà a Espanya, es va incrementar el SMI de nou durant els anys 2020 i 2021.

Després de l'increment del 2019 (22'3%), als anys 2020 i 2021 es va tornar a incrementar fins a 950 euros i en uns altres 15 euros al 2021 (salaris en 14 pagues). Això va representar un increment del 31% des del 2019. (Consell de Ministres, 2021)

[BOE-A-2020-1652 Real Decreto 231/2020, de 4 de febrero, por el que se fija el salario mínimo interprofesional para 2020.](#)

[BOE-A-2021-15770 Real Decreto 817/2021, de 28 de septiembre, por el que se fija el salario mínimo interprofesional para 2021.](#)

- *La situació econòmica a Espanya per a l'inici del 2020 i del 2021:*

Any	PIB (en milions d'€)	PIB x Càpita	IPC	Deute Públic (en milions d'€)	Deute s/ PIB (%)
2019	1.245.513	26.440	0,80%	1.223.355,00	98,2%
2020	1.119.010	23.640	-0,50%	1.345.786,00	120,7%
2021	1.222.290	25.800	6,50%	1.428.133,00	116,8%

Taxes de Variació (%)	PIB (en milions d'€)	PIB x Càpita	Deute Públic (en milions d'€)	Deute s/ PIB (%)
2019 -2020	-10,16%	-10,59%	10,01%	22,9%
2020-2021	9,23%	9,14%	6,12%	-3,2%

Taula 10. Principals indicadors macroeconòmics per a Espanya entre els anys 2019 i 2021

FONT: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Eurostat

A nivell econòmic una de les grans conseqüències de la crisi de la Covid19 va ser l'impacte sobre la producció, així com la interrupció de nombroses cadenes de subministrament i distribució de productes. Això com a resultat de la parada del funcionament de moltes indústries. (El Economista, 2021).

El PIB per càpita va experimentar els mateixos efectes, el deute públic va augmentar al igual que la seva representació sobre el PIB. Durant el 2021 es va produir l'efecte esperat ("rebot"), on es van anant recuperant els principals indicadors.

L'IPC va patir una caiguda rècord durant el confinament per la Covid19. Tot i l'augment del preu d'alguns aliments, no es va aconseguir compensar la caiguda generalitzada de l'índex. (UPV, 2020)

A finals del 2021 l'IPC va presentar un augment molt considerable, representant una inflació anual del 6'5%, la més alta en dècades. Les causes són diverses i nombroses, i tot i que no s'entrarà en detalls, mencionar que els efectes post-pandèmia van comportar augments en els costos per les empreses, encariment generalitzat dels productes i necessitats de dur a terme ajustos en la política monetària del BCE, entre altres.

- *Situació del mercat de treball a l'Estat espanyol per a l'any 2020 i 2021:*

En milers	Population	Population	Active persons	Active persons	Employed persons	Employed persons
	Població (16 a 64 anys)		Població activa (16 a 64 anys)		Ocupats (16 a 64 anys)	
	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones
2020	15.103	14.418	11.828	10.571	10.336	9.094
2021	15.042	14.354	11.761	10.477	10.409	9.236

Taula 11. Mercat de treball a l'Estat espanyol per als anys 2020 i 2021

FONT: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Eurostat [eurostat](https://ec.europa.eu/eurostat)

Taxes de Variació (%)	Població (16-64 anys)		Població activa (16-64 anys)		Ocupats (16-64 anys)	
	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones
2019-2020	-0,45%	-0,10%	-1,14%	-1,48%	-4,50%	-5,66%
2020-2021	-0,40%	-0,44%	-0,57%	-0,89%	0,71%	1,56%

Taula 12. Variació del mercat de treball espanyol entre 2019 i 2021

FONT: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Eurostat [eurostat](https://ec.europa.eu/eurostat)

Les dades presenten les fluctuacions en la població activa (PA) i ocupada (PO) durant els anys d'estudi que componen l'anàlisi d'aquest punt. Han estat marcades per l'impacte de la Covid19. S'observa una lleugera disminució de la PA i PO, tant per dones com per homes, del 2019 al 2020 seguida de una petita recuperació l'any 2021.

Destaca la disminució de la població ocupada l'any 2020 i va en línia amb l'augment de l'atur a causa de la reducció de l'activitat econòmica durant els moments més durs de la pandèmia. La recuperació l'any 2021, mostra una lleugera tornada cap a la normalitat.

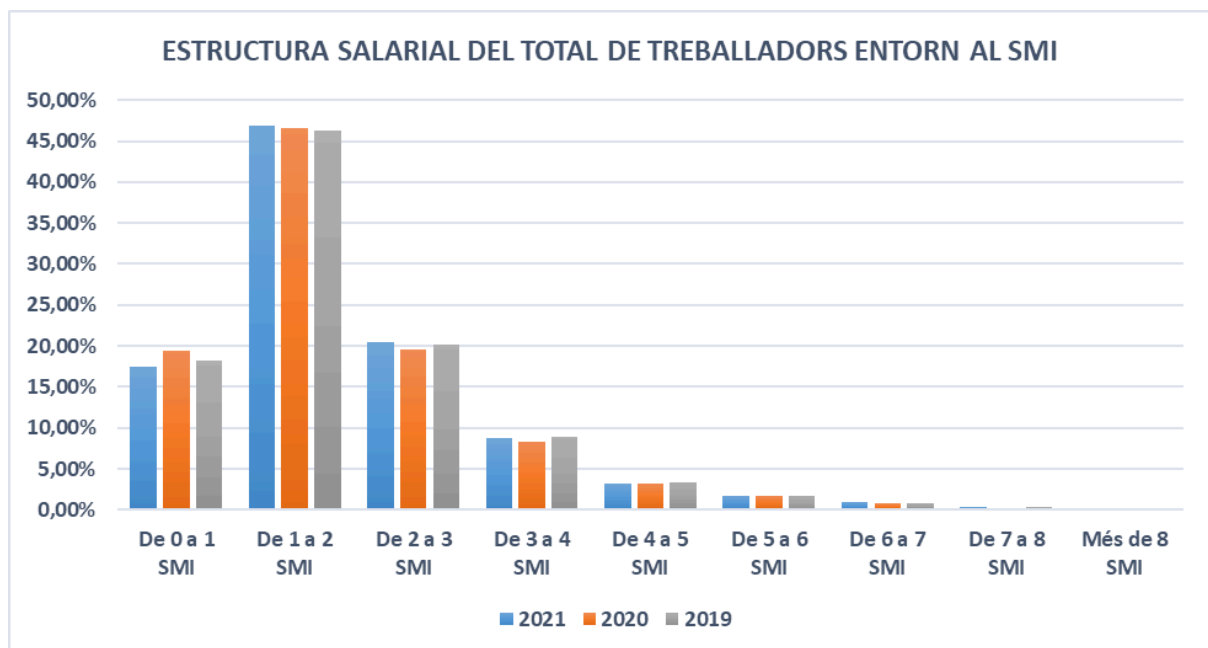
2) Anàlisi general de l'augment del SMI sobre l'atur / ocupació i resultats

En primer lloc, a partir de les dades dels registres laborals de la MCVL a desembre del 2019 i del 2020 s'analitzen aquells registres que es troben per sota dels 1.108'33€ (SMI de l'any 2020 en 12 pagues) i per sota dels 1.125'83€ (SMI de l'any 2021 en 12 pagues) que són els que tenen afectació directa per la pujada del SMI pels períodes que s'analitzen.

Nº VEGADES EL SMI	De 0 a 1 SMI	De 1 a 2 SMI	De 2 a 3 SMI	De 3 a 4 SMI	De 4 a 5 SMI	De 5 a 6 SMI	De 6 a 7 SMI	De 7 a 8 SMI	Més de 8 SMI
2021	17,53%	46,84%	20,49%	8,76%	3,28%	1,71%	0,92%	0,32%	0,15%
2020	19,36%	46,65%	19,58%	8,35%	3,21%	1,66%	0,81%	0,24%	0,14%
2019	18,18%	46,35%	20,13%	8,87%	3,32%	1,76%	0,86%	0,37%	0,16%

Taula 13. Treballadors (en %) funció dels seus guanys respecte al SMI del 2019 al 2021 (total treballadors)

FONT: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE

Gràfic 9. Estructura salarial del total de treballadors entorn al SMI del 2019 al 2021

FONT: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE

Nº VEGADES EL SMI	De 0 a 1 SMI	De 1 a 2 SMI	De 2 a 3 SMI	De 3 a 4 SMI	De 4 a 5 SMI	De 5 a 6 SMI	De 6 a 7 SMI	De 7 a 8 SMI	Més de 8 SMI
Var (+/-) 2019-2020	6,49%	0,65%	-2,73%	-5,86%	-3,31%	-5,68%	-5,81%	-35,14%	-12,50%
Var (+/-) 2020-2021	-9,45%	0,41%	4,65%	4,91%	2,18%	3,01%	13,58%	33,33%	7,14%

Taula 14. Variació dels guanys dels treballadors (%) segons el nº vegades que representa el SMI (2019-2021)

FONT: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE

	2019	2020	2021
31 - des	14.903.007	14.454.850	15.235.991

Var (+/-) 2019-2020	-3,01%
Var (+/-) 2020-2021	5,40%

Taula 15. Variació del nombre total de treballadors entre 2019 i 2021

FONT: Elaboració pròpia a partir de dades de la MCVL

Per poder determinar el percentatge de treballadors a qui va afectar aquesta variació del SMI, és important conèixer la distribució dels salaris en relació al SMI (*taula 13*).

- **De 0 a 1 vegada el SMI:**

La proporció de treballadors que es troben en aquest rang l'any previ a l'augment del SMI del 2020 és del 18'18%, i la proporció l'any previ a l'augment del SMI del 2021 és del 19'36%. El nombre de treballadors als qui afecta, tenint en compte el nombre de treballadors totals (*taula 15*) a 31 de desembre de 2019 i 2020, és de 2.709.367 i 2.798.459 treballadors respectivament.

A l'any 2021 la proporció de treballadors que es trobava en aquest rang és del 17'53%. El nombre de treballadors que engloba, tenint en compte el nombre de treballadors totals a 31 de desembre del 2021, és de 2.670.869 (*taula 14*).

Aquesta distribució reflecteix com la proporció de treballadors que conformen aquest rang ha experimentat un augment del 6'49% l'any 2020 respecte al 2019 i una caiguda del 9'45% l'any 2021 respecte el 2020 (*taula 13*).

- **De 1 a 2 vegades el SMI:**

La proporció de treballadors que es troben en aquest rang l'any previ a l'augment del SMI del 2020 és del 46'35%. Després de la pujada del SMI (2020) la proporció ha estat en el 46'65%. El nombre de treballadors als qui afecta a 31 de desembre de 2019 i 2020 és de 6.907.544 i 6.743.188 respectivament.

Pel 2021 la proporció ha estat en el 46'84%, lleugerament superior als valors registrats els anys 2019 i 2020, afectant a 7.136.538 treballadors.

Aquest rang, per als dos anys, presenta creixents del 0'65% pel 2020 i del 0'41% pel 2021 (*taula 14*).

- Després de classificar la població treballadora en rangs segons els seus guanys, era important veure l'evolució dels dos inferiors per determinar cap on van els salaris més afectats davant d'una variació del SMI. L'any 2020 experimenta un gran creixement del rang de 0 a 1 vegada el SMI. De manera contrària, els rangs de treballadors que guanyaven 3 o més cops el SMI va disminuir. Els resultats de l'any 2021 demostra que era fruit d'una situació excepcional donat a que es produeix un decreixement del rang inferior i la recuperació de tots els altres. El rang de treballadors que guanyaven d'1 a 2 cops el SMI s'ha mantingut amb certa estabilitat durant el període.

3) Anàlisi per gènere i resultats

Dins d'aquesta mostra, que és la que representa la major incidència del SMI aprovat pel 2020 i 2021, es procedeix a determinar l'afectació per sexe.

Nº VEGADES EL SMI	DONES			HOMES		
	2021	2020	2019	2021	2020	2019
De 0 a 1 SMI	25,00%	27,50%	25,70%	10,70%	11,90%	11,10%
De 1 a 2 SMI	44,90%	43,80%	44,80%	48,70%	49,30%	47,80%

	De 0 a 1 SMI		De 1 a 2 SMI	
	DONES	HOMES	DONES	HOMES
Var (+/-) 2019-2020	7,00%	7,21%	-2,23%	3,14%
Var (+/-) 2020-2021	-9,09%	-10,08%	2,51%	-1,22%

Taula 16. Percentatge de treballadors en funció dels seus guanys respecte al SMI (segons sexe)

FONT: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE

De 0 a 1 vegada el SMI

- **Dones**
  - **2020:** 27'50% (augment del 7% respecte al 2019)
  - **2021:** 25'00% (disminució del 9'09% respecte al 2020)
- **Homes**
  - **2020:** 11'90% (augment del 7'21% respecte al 2019)
  - **2021:** 10'70% (disminució del 10'08% respecte al 2020)

De 1 a 2 vegades el SMI

- **Dones**
  - **2020:** 43'80% (disminució del 2'23% respecte al 2019)
  - **2021:** 44'90% (augment del 2'51% respecte al 2020)

- **Homes**
  - **2020:** 49'30% (augment del 3'14% respecte al 2019)
  - **2021:** 48'70% (disminució del 1'22% respecte al 2020)

La pandèmia ha provocat clarament canvis a l'estructura del mercat de treball espanyol. Amb un augment en la proporció dels treballadors que guanyaven entre 0 a 1 vegada el SMI, com a resultat de la pèrdua d'ocupació i la reducció d'hores de treball durant les restriccions.

L'estabilitat o fins i tot l'augment en la proporció de treballadors que guanyaven entre 1 a 2 vegades el SMI indica una adaptació en el mercat de treball a les noves condicions econòmiques arran de la Covid19 i la posterior recuperació post-pandèmia.

4) Anàlisi per sectors d'activitat i resultats

S'han utilitzat dades de la base de dades de la Seguretat Social, de la MCLV, per als anys previs a les implementacions dels augments del SMI per als anys objecte d'estudi d'aquest apartat de la pràctica. S'inclou totes les seccions del CNAE.

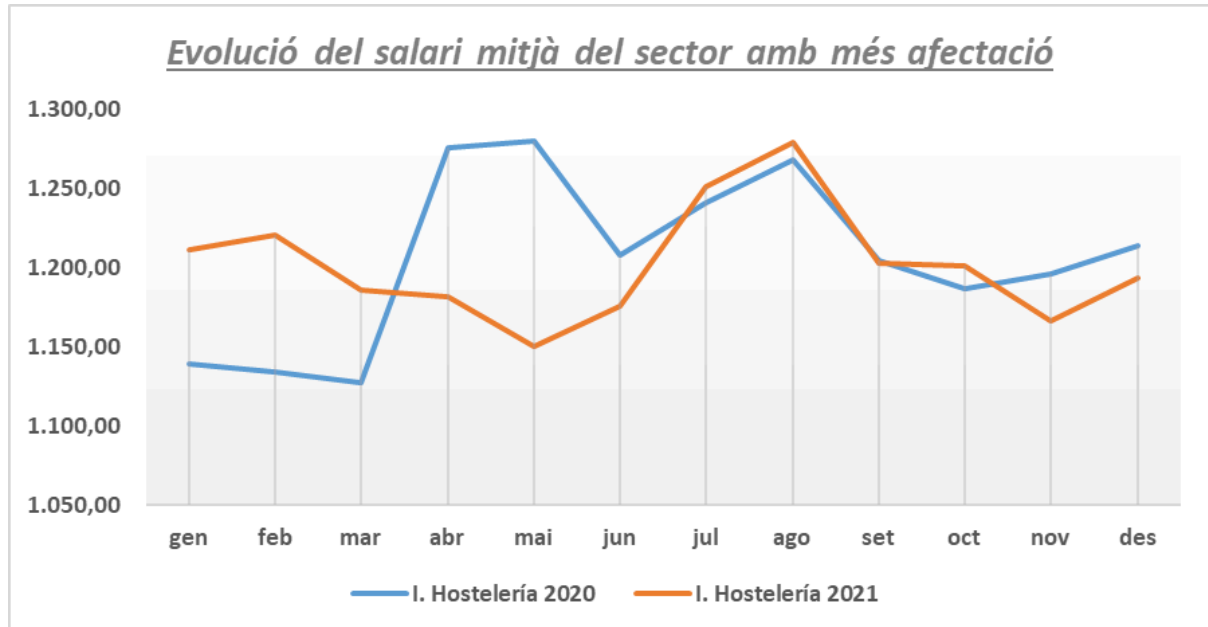
I. Hosteleria (SMI en 12 pagas)		I. Hosteleria	
31-des-2019	1.134,44	31-des-2019	1.134,44
SMI 2020	1.108,33	Mitjana 2019	1.144,90
31-des-2020	1.214,04	31-des-2020	1.214,04
SMI 2021	1.125,83	Mitjana 2020	1.206,38

Taula 17. Comparació salaris mitjans secció I. del CNAE amb el SMI i mitjana del sector (2019-20)

FONT: Elaboració pròpia a partir de les dades del MCVL

A diferència de l'apartat anterior en aquest mateix punt (Apartat 5.1. Punt 4), s'ha seleccionat la secció (abans 2) amb la menor base de cotització a 31 de desembre del 2019 i 2020, moment previ a l'augment del SMI per als anys objecte d'estudi en aquest apartat.

El sector més afectat torna a ser l'hostaleria, el més representatiu en termes d'anàlisi de l'impacte d'una variació del SMI sobre el mercat de treball.

Gràfic 10. Evolució salari mitjà de la secció amb més afectació per als anys 2020 i 2021

FONT: Elaboració pròpia a partir de les dades del MCVL

I. Hosteleria			
2019	1.144,90	2020	1.206,38
2020	1.206,38	2021	1.201,80
% Var	5,37%	% Var	-0,38%

Taula 18. Comparació variacions salari mitjà secció I. CNAE (2020-2021)

FONT: Elaboració pròpia a partir de les dades del MCVL

S'ha analitzat l'evolució mensual de les bases mitjanes de cotització durant els anys 2020 i 2021 (gràfic 10). S'han calculat les mitjanes del 2020 i 2021 per comparar-les amb les de l'any anterior, determinant la variació percentual entre aquestes (taula 18).

L'evolució del 2020 (gràfic 10) mostra com a l'iniciar la pandèmia el salari mitjà del sector augmenta i es manté estable. Això és resultat de la situació d'ERTO's que es van aplicar al sector, on els salaris més propers al SMI dins del propi sector eren de naturalesa variable. Molts d'aquests (els més propers al SMI) eren temporals, de períodes de prova o de treballadors amb poca antiguitat, tots ells més senzills de liquidar. Motiu pel qual no estaven presents a l'evolució. (Statista, 2021)

Variació del nombre de contractacions del sector amb més afectació: l'hostaleria

Representarà l'afectació sobre la pèrdua d'ocupabilitat i per tant, augment de l'atur o si pel contrari es generarà més ocupabilitat (disminució de l'atur) en un dels sectors que esdevé més representatius per valorar l'impacte de la variació del SMI per aquest any.

Tenint en compte que en un mercat de treball la demanda té sempre pendent negativa i que si introduïm un SMI les empreses demanen menys treball:

I. Hosteleria		I. Hosteleria	
2020	1.198.293	2021	1.206.493
2019	1.441.040	2020	1.198.293
% Var	-16,85%	% Var	0,68%

Nº Cotitzadors (mitjana anual) en el sector de l'hostaleria a Espanya

FONT: Elaboració pròpia a partir de les dades de la MCVL

En aquest segon període (2020-2021), ens trobem que al 2020 hi ha un descens en el nombre de treballadors i un augment del salari mitjà, una relació que al contrari que en el període anterior, és negativa.

Això més enllà que per l'establiment d'un nou SMI, es deu a la crisi sanitària i les seves restriccions on el sector analitzat va ser molt castigat. L'any 2021 ho reafirma amb una caiguda dels salaris (el SMI 2021 es va establir al setembre) i l'augment en el nombre de treballadors indicant que hi ha una recuperació i la tendència és cap als mateixos valors que l'any previ a la pandèmia.

5) Síntesi de resultats: *Resum del període*

- En l'anàlisi general de l'augment del SMI sobre l'atur, hem vist la situació que es dona a l'any 2020. Les dades engloben i separen en proporcions a la població treballadora total. Donades les circumstàncies viscudes per la crisi sanitària tot indica a que el gran nombre de feines que van haver de reduir la jornada han sigut determinants per al creixement del rang més proper al SMI. L'evolució del 2021 mostra com es dona la recuperació mencionada amb anterioritat, amb la reversió dels resultats del 2020.
- El sector més representatiu en termes d'afectació d'una variació del SMI va ser a la vegada el més afectat per les restriccions de la Covid19. Això ha fet que no sigui possible determinar quina part de la disminució de l'ocupació en el sector correspondria realment als augments del SMI del 2020 i 2021.
- El volum de contractacions l'any 2020 va caure per la pandèmia com a causa principal, no se li pot implicar a l'augment del SMI. L'any 2021 mostra una recuperació econòmica i torna el creixement del nombre de treballadors tot i l'augment del SMI.

5.3. Any 2022 i 2023

1) Presentació situació econòmica i del mercat de treball pel període 2022-2023

El SMI per a l'any 2022 (22-02-2022) va augmentar fins situar-se en 1.000 euros (en 14 pagues), un increment del 3'63% respecte a l'any anterior.

[BOE-A-2022-2851 Real Decreto 152/2022, de 22 de febrero, por el que se fija el salario mínimo interprofesional para 2022.](#)

El SMI per a l'any 2023 (14-02-2022) va augmentar fins col·locar-se en 1.080 euros (en 14 pagues), un increment del 8% respecte a l'any anterior.

[BOE-A-2023-3982 Real Decreto 99/2023, de 14 de febrero, por el que se fija el salario mínimo interprofesional para 2023.](#)

Amb això observem com s'ha incrementat el SMI des dels 735 euros el 2018 fins els 1.080 euros al 2023 (en 14 pagues), un increment del 47%.

- La situació econòmica a Espanya per a l'inici del 2022 i del 2023:

Any	PIB (en milions d'€)	PIB x Càpita	IPC	Deute Públic (en milions d'€)	Deute s/ PIB (%)
2021	1.222.290	25.800	6,50%	1.428.133	116,8%
2022	1.346.377	28.160	5,70%	1.502.799	111,6%
2023	1.461.889	30.320	3,10%	1.573.754	107,7%

Taxes de Variació (%)	PIB (en milions d'€)	PIB x Càpita	Deute Públic (en milions d'€)	Deute s/ PIB (%)
2021 -2022	10,15%	9,15%	5,23%	-4,5%
2022-2023	8,58%	7,67%	4,72%	-3,5%

Taula 19. Principals indicadors macroeconòmics per a Espanya entre els anys 2021 i 2023

FONT: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Eurostat

Després d'una molt complicada situació econòmica global, la recuperació va ser pronunciada doncs es van arribar a valors de productivitat econòmica molt baixes durant l'any 2020, que es va anant recuperant a partir de l'any 2021. El deute públic tot i augmentar, la seva relació sobre el PIB va disminuir donat el camí de la recuperació econòmica.

Durant l'any 2022 es va arribar a nivells d'inflació molt elevats. Això va fer que per aquest any qualsevol augment de salari es vegi molt afectat perquè en termes de poder adquisitiu no comporta els mateixos beneficis que es podria tenir amb nivell d'inflació estables. El preu de l'energia, el conflicte entre Rússia i Ucraïna entre altres són exemples de les causes.

- *Situació del mercat de treball a l'Estat espanyol per a l'any 2022 i 2023:*

En milers	Population	Population	Active persons	Active persons	Employed persons	Employed persons
	Població (16 a 64 anys)		Població activa (16 a 64 anys)		Ocupats (16 a 64 anys)	
	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones
2022	17.890	16.970	12.600	10.980	11.320	9.720
2023	17.940	17.010	12.680	11.020	11.360	9.760

Taula 20. Mercat de treball a l'Estat espanyol per als anys 2022 i 2023

FONT: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Eurostat [eurostat](https://ec.europa.eu/eurostat)

Taxes de Variació (%)	Població (16-64 anys)		Població activa (16-64 anys)		Ocupats (16-64 anys)	
	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones
2021-2022	18,93%	18,22%	7,13%	4,80%	8,75%	5,24%
2022-2023	0,28%	0,24%	0,63%	0,36%	0,35%	0,41%

Taula 21. Variació del mercat de treball espanyol entre 2021 i 2023

FONT: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Eurostat [eurostat](https://ec.europa.eu/eurostat)

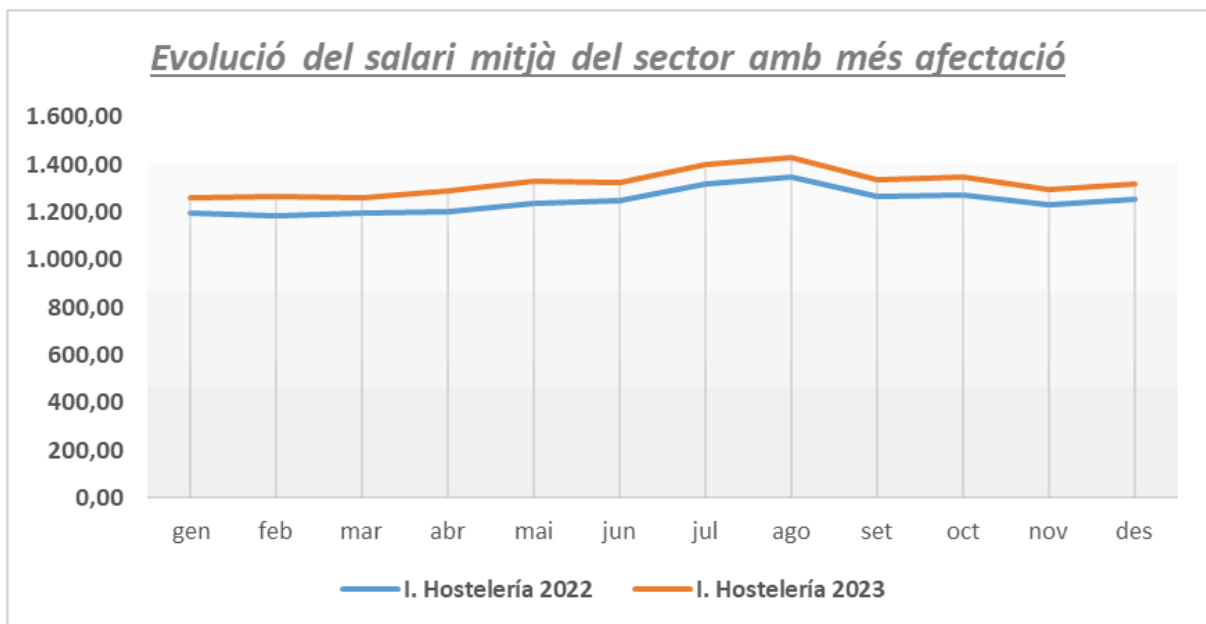
La població en edat de treballar ha augmentat significativament del 2021 al 2022. De forma anàloga s'ha incrementat la població activa. La proporció de població ocupada ha incrementat significativament també, doncs ens trobem en l'any de recuperació després de la crisi sanitària del la Covid19.

De l'any 2022 a 2023 la variació mostra estabilitat en el mercat de treball espanyol, necessària per a que les mesures en termes de mercat de treball puguin ser eficaces. A més a més permet que l'anàlisi es pugui dur a terme sense menors alteracions per situacions excepcionals com la viscuda l'any 2020.

Els punts (2) i (3) detallats a l'apartat 4.3. d'aquest treball en els quals es valorava l'impacte de l'augment del SMI sobre l'atur de forma general i per gènere s'han hagut d'ometre degut a la mancança de dades relatives als rangs sobre la proporció de treballadors segons els guanys entorn al SMI.

4) Anàlisi per sectors d'activitat i resultats

S'han utilitzat dades de la base de dades de la Seguretat Social, de la MCLV, per als anys previs a les implementacions dels augments del SMI per als anys objecte d'estudi d'aquest apartat. S'inclou totes les seccions del CNAE. El sector més representatiu en termes d'anàlisi de l'impacte d'una variació del SMI sobre el mercat de treball torna a ser l'hostaleria.

Gràfic 11. Evolució salari mitjà de la secció amb més afectació per als anys 2022 i 2023

FONT: Elaboració pròpia a partir de les dades del MCVL

I. Hosteleria			
2021	1.201,80	2022	1.246,23
2022	1.246,23	2023	1.322,96
% Var	3,70%	% Var	6,16%

Taula 22. Comparació variacions salari mitjà secció I. CNAE (2022-2023)

FONT: Elaboració pròpia a partir de les dades del MCVL

Si observem l'evolució del salari mitjà del sector, es veu clarament l'estabilitat a la que s'ha estat fent menció al parlar de la recuperació dels efectes de la pandèmia. Els salaris mitjans per ambdós anys es consoliden al voltant dels mateixos valors indicant una menor volatilitat (*gràfic 11*). A més a més, els augments en el salari mitjà del sector són d'alguna manera proporcionals als augments del SMI, a major augment del SMI major creixement del salari mitjà del sector.

Variació del nombre de contractacions del sector amb més afectació: l'hostaleria

Representarà l'afectació sobre la pèrdua d'ocupabilitat i per tant, augment de l'atur o si pel contrari es generarà més ocupabilitat (disminució de l'atur) en un dels sectors que esdevé més representatius per valorar l'impacte de la variació del SMI per aquest any.

Tenint en compte que en un mercat de treball la demanda té sempre pendent negativa i que si introduïm un SMI les empreses demanen menys treball:

I. Hosteleria		I. Hosteleria	
2022	1.418.895	2023	1.510.386
2021	1.206.493	2022	1.418.895
% Var	17,60%	% Var	6,45%

Nº Cotitzadors (mitjana anual) en el sector de l'hostaleria a Espanya

*FONT: Elaboració pròpia a partir de les dades de la MCVL *

En aquest tercer període (2022-2023), es torna a presentar la relació positiva entre l'augment dels salaris mitjos i l'augment del nombre de treballadors en el sector, indicant la forta recuperació del sector on es tornen a donar les mateixes condicions que en el primer període.

5) Síntesi de resultats: Resum del període

- La situació econòmica s'estabilitza, torna a presentar-se creixement econòmic pels dos anys que componen aquest període. Aquest fet permet que el sector analitzat torni a presentar els valors previs a la pandèmia, on aconsegueix contrarestar els efectes de la pujada dels costos arran de l'augment del SMI.
- L'alta inflació que es presenta durant l'any 2022 fa que la valoració de quin impacte ha tingut realment l'augment del SMI sobre la reducció en l'ocupació pugui estar alterada.
- Els salaris en el sector s'estabilitzen cap a valors entre 1 a 2 vegades el SMI com s'ha vist en l'evolució dels salaris mitjans pels anys del període. Indica estabilitat i adaptació del sector davant els augments del SMI.

6. DISCUSSIÓ I CONCLUSIONS

A partir de l'anàlisi realitzat es conclou que, després de l'augment del SMI, els salaris més propers a aquest (mitjançant l'hostaleria com a mostra representativa) s'han adaptat sempre al nou augment donada la naturalesa del propi sector. En els moments amb clar creixement econòmic (creixement del PIB), les empreses del sector han contrarestat els efectes que suposa l'augment del SMI gràcies a l'augment del turisme a Espanya.

En condicions normals no s'ha presentat pèrdua d'ocupació en el sector (augment de l'atur), però en situacions d'adversitat, com la crisi sanitària de la Covid19 han contradit l'afirmació anterior fent entrar en joc altres factors que tenen una incidència directa sobre el mercat de treball i no permeten poder identificar quina proporció de la pèrdua d'ocupació es pot atribuir directament a l'augment del SMI.

En aquest punt, a partir de les reflexions efectuades després d'obtenir tots els resultats, sorgeixen propostes sobre possibles noves investigacions que es poden dur a terme a futur. Seria convenient, per tal d'entendre millor les implicacions de les variacions del SMI sobre l'atur/l'ocupació, realitzar l'anàlisi incloent-hi factors com la ubicació geogràfica (regionals), d'edat, tipus de jornada, nivell d'estudis... Més enllà del gènere i sector.

També aportaria utilitat saber com l'augment del SMI ha pogut afectar altres aspectes com la qualitat de la feina o les condicions laborals. A més a més, que ha suposat en termes de desigualtat, aplicant coeficients com el de Gini.

Per a un anàlisi més complet es podria realitzar de forma paral·lela un anàlisi sobre les implicacions d'aquestes mesures sobre variables agregades rellevants com el consum i la inversió. També es podria incorporar a l'anàlisi identificar en quin moment del cicle econòmic ens trobem a l'hora d'implementar aquesta mesura i quines diferències presenta l'impacte d'aquesta depenent del moment del cicle en el que ens trobem.

Destacar les limitacions trobades durant l'elaboració d'aquest treball que s'han basat principalment en la falta d'algunes dades corresponents al 2022 i 2023, deixant l'anàlisi menys complet per a comparacions entre períodes tot i extreure resultats.

En definitiva:

La idea principal es centrava en mesurar els efectes que han tingut les variacions en el salari mínim interprofessional que s'han decretat des de l'any 2019 fins al 2023, sobre l'atur. Els resultats ens han mostrat com hi ha una gran quantitat de factors que afecten a una variable econòmica.

Els resultats destaquen la importància d'enfocar les implicacions que comporta aquesta mesura sobre diversos factors, des d'un enfoc que ho tingui en compte a l'hora d'establir polítiques de salaris mínims. Tot això mitjançant la continua adaptació a les condicions econòmiques canviants, amb l'objectiu de maximitzar els efectes adversos.

7. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

BIBLIOGRAFIA

Cabrera, Miguel Ángel (2015). *El reformismo social en España (1870-1900): En torno a los orígenes del estado del Bienestar*. València: Publicacions de la Universitat de València
[Unebook \(urv.cat\)](#)

Dale Belman i Paul J. Wolfson (2014). *What Does the Minimum Wage Do?*. Kalamazoo, ed: W.E. Upjohn Institute for Employment Research.
[viewcontent.cgi \(upjohn.org\)](#)

Gosta Esping-Andersen (1991). *The three worlds of welfare capitalism*. Princeton University Press, Princeton.
[reading-esping andersen 1990 pp 9 to78.pdf \(wordpress.com\)](#)

Pons Pons, J. (2014). *Los orígenes del Estado del Bienestar en España, 1900-1945: los seguros de accidentes, vejez, desempleo y enfermedad:* (ed.). Prensas de la Universidad de Zaragoza.
[E Libro \(urv.cat\)](#)

ARTICLES

Anghel, B., Basso, H., Bover, O. et al. "Income, consumption and wealth inequality in Spain". Springer Link, Vol.9, 2018, pages 351-387.
[Income, consumption and wealth inequality in Spain | SERIEs \(springer.com\)](#)

José Ignacio Pérez Infante, "Las reformas laborales en la crisis económica: su impacto económico". *Ekonomiaz: Revista vasca de economía*, N°87, 2015, págs. 246-281
[Las reformas laborales en la crisis económica: su impacto económico - Dialnet \(unirioja.es\)](#)

Santos Miguel Ruesga Benito i Javier Baquero Pérez, "Análisis de los efectos del aumento del salario mínimo en España en 2019". *Temas laborales: Revista andaluza de trabajo y bienestar social*, N° 148, 2019, págs. 13-40
[Análisis de los efectos del aumento del salario mínimo en España en 2019 - Dialnet \(urv.cat\)](#)

WEBGRAFIA

Audiolis, *El SMI es de 1.134€ con una subida del 5%* 12-01-2024 (audiolis.com) [En línia]
[El SMI en 2024 es de 1.134€ tras una subida de 54€ \(Salario 2024\) \(audiolis.com\)](#)

Base de dades estadístiques de la Tresoreria de la Seguretat Social [En línia]
[Seguridad Social: Estadísticas \(seg-social.es\)](#)

Bbva.es, *¿Cuál es el salario mínimo en España y cómo ha evolucionado?* [En línia]
[¿Cuál es el salario mínimo en España y cómo ha evolucionado? | BBVA](#)

El Economista (29-01-2021) *Caída histórica del PIB por el covid* [En línia]
[Caída histórica del PIB por el covid: la economía española se hunde un 11% en 2020 pero alargó la recuperación a final de año \(eleconomista.es\)](#)

El Periódico de España (01-12-2023) *El boom del turismo inyecta 66.000 millones en un año récord* (epe.es) [En línia]
[TURISMO | El boom de llegadas de turistas inyecta ya a España 66.000 millones en un año récord | El Periódico de España \(epe.es\)](#)

FEE, Fundación para la Educación Económica 29-01-2021 (fee.org.es). [En línia]
[Nueva investigación desmiente idea de que el salario mínimo de \\$15 no reducirá empleos \(fee.org.es\)](#)

Funcas: Fundación de las Cajas de Ahorros, gestor de la CECA. *Evolución histórica del gasto público* (funcas.es). [En línia]
[037art05.pdf \(funcas.es\)](#)

INE.es, *Percentatge de treballadors en funció dels seus guanys respecte al SMI (per tipus de jornada i sexe)*. [En línia]
[Porcentaje de trabajadores en función de su ganancia con respecto al Salario Mínimo Interprofesional \(SMI\) \(respecto al total de trabajadores\) por tipo de jornada y sexo\(28182\) \(ine.es\)](#)

La Moncloa, nota de premsa 06-02-2024 (lamoncloa.gob.es) [En línia]

[La Moncloa. 06/02/2024. Salario Mínimo Interprofesional \(SMI\): ¿qué es, cuánto sube y a quién beneficia? \[Prensa/Actualidad/Trabajo y Economía Social\]](#)

La Moncloa, nota del consell de ministres 28-09-2021 (lamoncloa.gob.es) [En línia]

[La Moncloa. 28/09/2021. El Gobierno eleva el Salario Mínimo Interprofesional a 965 euros y prorroga los ERTE hasta el 28 de febrero \[Consejo de Ministros/Resúmenes\]](#)

La Moncloa, nota del consell de ministres 21-12-2018 (lamoncloa.gob.es) [En línia]

[La Moncloa. 21/12/2018. El Gobierno eleva a 900 euros el salario mínimo interprofesional para 2019 \[Consejo de Ministros/Resúmenes\]](#)

La Razón, 23-01-2023 (larazón.es). [En línia]

[Así ha evolucionado el Salario Mínimo en España desde el franquismo hasta los 1.080 euros de 2023 \(larazon.es\)](#)

Newtral.es, (24-06-2022) Yolanda García [En línia]

[El 20% de los trabajadores cobraba el salario mínimo o menos en 2020 \(newtral.es\)](#)

Observatorio Social de España (Informe 2007). Capítulo 3, págs 146-212. [En línia]

[84+-+Capitulo+3\(Castellano\).pdf \(seg-social.es\)](#)

Real e ilustre Colegio de Abogados de Zaragoza (Reicaz.org). *Tabla anual del Salario Mínimo Interprofesional*. [En línia]

[Tabla Anual del Salario Mínimo Interprofesional. \(reicaz.org\)](#)

Statista, *Estudio sectores más afectados por los ERTE en España* [En línia]

[Gráfico: Hostelería y turismo, los sectores más afectados por los ERTE en España | Statista](#)

UPV (25-06-2020) *¿Cómo ha afectado la crisis del coronavirus al IPC en España?* [En línia]

[¿Cómo ha afectado la crisis del coronavirus al IPC en España? - AFE | UPV](#)